

UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

DEJINY MARIÁNSKEHO ÚSTAVU V TRNAVE V 20. STOROČÍ

Diplomová práca

2018

Bc. Marcela Piačková

UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

DEJINY MARIÁNSKEHO ÚSTAVU V TRNAVE V 20. STOROČÍ

Diplomová práca

Študijný program: učiteľstvo histórie a slovenského jazyka a literatúry

Študijný odbor: 1.1.1 učiteľstvo akademických predmetov

Školiace pracovisko: Katedra historických vied a stredoeurópskych štúdií

Školiteľ: Mgr. Ivan Albert Petranský, PhD.

2018

Bc. Marcela Piačková

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne prehlasujem, že diplomovú prácu s názvom: *Dejiny Mariánskeho ústavu v Trnave v 20. storočí* som vypracovala samostatne s použitím uvedenej odbornej literatúry, archívnych materiálov a svedectiev.

V Trnave dňa 18. apríla 2018.

.....

podpis autora práce

POĎAKOVANIE

Chcela by som sa poďakovať svojmu školiteľovi Mgr. Ivanovi Albertovi Petranskému, PhD. za jeho pomoc, pripomienky a cenné rady, no najmä za jeho veľkú trpezlivosť a zhovievavosť počas písania tejto diplomovej práce. Moja veľká vďaka patrí aj sr. Daniele (Mgr. Marte Bezedovej) z Kongregácie Dcér Božskej Lásky, ktorá mi ochotne pomohla poskytnutím archívnych prameňov ich rehole a cennými radami. Poďakovanie patrí aj mojím dvom spolubývajúcim v Marianume (o ktorom je táto práca) – Majke a Janke, ktoré ma povzbudzovali pri písaní tejto práce a verili mi. No najväčšia vďaka patrí Pánu Bohu, ktorý mi pomáhal počas celého procesu zhotovovania danej práce.

V Trnave dňa 18. apríla 2018.

.....

podpis študenta

Abstrakt

PIAČKOVÁ, Marcela: Dejiny Mariánskeho ústavu v Trnave v 20. storočí . [Diplomová práca] Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Filozofická fakulta, Katedra historických vied a stredoeurópskych štúdií. – Školiteľ: Mgr. Ivan Albert Petranský, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister. – Trnava : FF UCM, 2018. Počet s. 62

Predmetom predloženej diplomovej práce sú dejiny Mariánskeho ústavu v Trnave. Cieľom našej práce je priblížiť vznik, fungovanie a zánik Mariánskeho ústavu v Trnave ako výnimočného zariadenia svojho druhu, pričom sa zameriame aj na jeho zakladateľov – Kongregáciu Dcér Božskej Lásky. Práca pozostáva zo štyroch kapitol. Prvá kapitola je zameraná na vznik, pôsobenie a činnosť Kongregácie Dcér Božskej Lásky a jej príchod na územie Slovenska. V druhej kapitole je v krátkosti opísaný vznik sociálnej starostlivosti o deti a mládež v oblasti našej krajiny. Tretia kapitola je venovaná Mariánskemu ústavu v Trnave, jeho vzniku, pôsobeniu a zániku vplyvom Akcie R, ktorou vtedajší režim zasiahol do pôsobenia ženských rehoľných rádov v Československej republiky. Posledná kapitola je venovaná životopisom osobnostiam, ktoré sa významnou mierou podieľali na založení Mariánskeho ústavu v Trnave, ako aj dvom sirotám vychovaných v tomto zariadení. Cieľom našej práce bolo pomocou archívnych materiálov a svedectiev sestier opísať dejiny Mariánskeho ústavu, ktoré doteraz neboli vôbec spracované.

Kľúčové slová: Mariánsky ústav, Marianum v Trnave, Kongregácia Dcér Božskej Lásky

Abstract

PIAČKOVÁ, Marcela: History of Marianum in Trnava in 20th century. [Master thesis] University of St. Cyril and Methodius in Trnava. Faculty of Philosophy, – Department of Historical Sciences and Central European Studies. – Supervisor: Mgr. Ivan Albert Petranský, PhD. – Qualification level: Master. – Trnava: FF UCM, 2018. Number of pages: 62

The aim of this master thesis is the history of the Marianum Institute in Trnava. The aim of the present work is to elucidate the origin, functioning and extinction of the Marianum Institute in Trnava as an exceptional facility of its kind focusing on its founders – the Congregation of the Daughters of Divine Love. The thesis consists of four chapters. The first chapter focuses on the creation, function and activity of the Congregation of the Daughters of Divine Love and its arrival on the territory of Slovakia. The second chapter briefly describes the origin of social care for children and youth in our country. The third chapter is devoted to the Marianum Institute in Trnava, its origin, activity and extinction by the influence of the Action R in which the regime affected the activities of female religious orders in the Czechoslovak Republic in that time. The last chapter is devoted to the biographies of the personalities, who were very much involved in the founding of the Marianum Institute in Trnava, as well as the two orphans brought up in this facility. The aim of our work was to describe the history of the Marianum Institute which has not yet been elaborated, with the help of archival materials and witnesses.

Keywords: Marianum Institute, Marianum in Trnava, Congregation of the Daughters of Divine Love

Obsah

Zoznam príloh	3
Zoznam skratiek	4
Úvod	5
1 KONGREGÁCIA DCÉR BOŽSKEJ LÁSKY (FDC).....	7
1.1 Život zakladateľky Matky Františky Lechnerovej.....	7
1.2 Založenie Dobročinnnej spoločnosti božskej lásky	9
1.3 Výchovno-vzdelávacie zariadenie v Ebersbergu 1867 – 1868	9
1.4 Vznik, cieľ a štatúty novej spoločnosti	10
1.5 Vznik novej kongregácie, jej cieľ a poslanie	12
1.6 Riadenie vzdelávania a výchovy Matkou zakladateľkou.....	14
1.7 Inštitúty založené Kongregáciou Dcér Božskej Lásky	15
1.8 Vznik Slovenskej provincie	16
2 SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ O DETI A MLÁDEŽ NA ÚZEMÍ SLOVENSKA.....	19
3 MARIÁNSKY ÚSTAV V TRNAVE, JEHO VZNIK, PÔSOBENIE, PREDSTAVITELIA, VÝVOJ A ZÁNİK.....	24
1.1 Príchod mariánok do Trnavy a vznik Mariánskeho ústavu.....	24
1.2 Mariánsky ústav v rokoch 1926 – 1950 , jeho prestavba a činnosť	27
1.3 Kňazi Mariánskeho ústavu	38
1.4 Výchovno-vzdelávací plán, program dňa a činnosť v Mariánskom ústave	39
1.5 Mariánsky ústav po roku 1950.....	46
4 OSOBNOSTI MARIÁNSKEHO ÚSTAVU	48
4.1 Životopis sr. Matky Alexandríny Maďarovej, FDC a jej prínos pre Kongregáciu Dcér Božskej Lásky	48
4.2 Životopis biskupa Mons. ThDr. Pavla Jantauscha	52

4.3	Životopis sr. Márie Caritas Gajdošovej, FDC.....	54
4.4	Životopis sr. M. Bernadety Minárikovej, FDC	55
	Záver	57
	Použitá literatúra	59

Zoznam príloh

Príloha A

- Obrázok č. 1 – Matka Františka Lechnerová
- Obrázok č. 2 – Matka ALEXANDRÍNA MAĎAROVÁ
- Obrázok č. 3 – Sr. Blanka don Titus Zeman
- Obrázok č. 4 – Mariánsky ústav v roku 1926
- Obrázok č. 5 – Mariánsky ústav po prestavbe v roku 1935
- Obrázok č. 6 – Kaplnka Mariánskeho ústavu
- Obrázok č. 7 – Mariánsky ústav v roku 2018
- Obrázok č. 8 – Pečiatka Mariánskeho ústavu
- Obrázok č. 9 – Pečiatka Mariánskeho ústavu č. 2
- Obrázok č. 10 – Sirotky v Mariánskom ústave
- Obrázok č. 11 – Dievčatá v Mariánskom ústave

Príloha B

- Pozývaci list Kongregácii Dcér Božskej Lásky do Trnavy
- Kúpno-predajná zmluva Mariánskeho ústavu, str. 1
- Začiatok časopisu Pútnik
- Koniec časopisu Pútnik, informácia o založení Mariánskeho ústavu
- Povolenie pôžičky z roku 1929

Zoznam skratiek

Akcia R	Akcia rehoľníčky
AŽMR AF FDC	Archív ženských a mužských reholí, Archívny fond Kongregácie Dcér Božskej Lásky
FDC	Kongregácia Dcér Božskej Lásky
GA KTGL	Generálny archív Kongregácie Dcér Božskej Lásky vo Viedni
M.	Mária
Mons.	Monsignor, čestný titul,
sr.	rehoľná sestra
SSV	Spolok sv. Vojtecha
ŠA TT	Štátny archív v Trnave
vdp.	Veľadôstojný pán, titul farára

Úvod

Kresťanská výchova vytvorila základy európskej civilizácie a jej kultúry. Mnohé rehoľné spoločnosti Katolíckej cirkvi sa v minulosti zaslúžili o výchovu a vzdelanie detí a mládeže, o čom svedčia dejiny jednotlivých rehoľných spoločností ako aj dejiny ľudskej spoločnosti a sociálnej práce. Cirkev až do 1. polovice 20. storočia vlastnila monopol v sociálnej starostlivosti o deti v núdzi. Postupne ju však nahradila štátna starostlivosť. Starostlivosť o osirelé deti bola rehoľnými spoločnosťami vnímaná ako nutná pomoc vychádzajúca z podstaty kresťanského učenia – z lásky a pomoci blížnemu.

Nemalú zásluhu o rozvoj kresťanskej výchovy a vzdelávania na území Slovenska mala aj Slovenská provincia Kongregácie Dcér Božskej Lásky, v našom prostredí nazývanými ako mariánky. Tie zakladali školy a inštitúcie na výchovu a vzdelávanie detí, predovšetkým zameraných na dievčatá. Významným a výnimočným zariadením bol Mariánsky ústav v Trnave zameraný na výchovu sirôt, o ktorom sa v súčasnosti málo vie. Doposiaľ ešte neboli spracované jeho dejiny, čo bolo aj hlavným dôvodom výberu tejto témy. Vedľajším dôvodom je osobná skúsenosť s budovou tohto bývalého zariadenia a s Kongregáciou Dcér Božskej Lásky.

Pri písaní tejto práci budeme využívať najmä archívne pramene z Archívu ženských a mužských rehoľí, Archívneho fondu Kongregácie Dcér Božskej Lásky na Slovensku a Štátneho archívu v Trnave. Použijeme aj svedectvá rehoľných sestier – dve z nich formou oral history. Zameriame sa na techniku analýzy prameňov a jej komparáciu so svedectvami.

Cieľom práce je opísať vznik, fungovanie a zánik Mariánskeho ústavu v Trnave, v súčasnosti pomenovaného ako Marianum. Zameriame sa aj na jeho zakladateľov – Kongregáciu Dcér Božskej Lásky, ktorej toto zariadenie bolo násilne odobraté vtedajším režimom pri Akcii R.

Predložená diplomová práca sa orientuje na vznik Kongregácie Dcér Božskej Lásky a Mariánskeho ústavu v Trnave. Preto sa v práci budeme orientovať na nasledovné výskumné otázky:

1. Ako a prečo vznikla Kongregácia Dcér Božskej Lásky?
2. Aká bola sociálna starostlivosť v spoločnosti?
3. Ako a prečo vznikol Mariánsky ústav?
4. Aké osobnosti boli spojené s Mariánskym ústavom?

Prvým cieľom našej práce je zobrazit' vznik a pôsobenie Kongregácie Dcér Božskej Lásky, ktorá založila Mariánsky ústav v Trnave. Druhým cieľom je opísať vznik, pôsobenie a zánik daného ústavu, za použitia archívnych prameňov, ktoré sa podarilo aspoň z časti zachovať, keďže mnohé boli zničené alebo sa stratili príčinou vykonanej Akcie R.

Práca s názvom *Dejiny Mariánskeho ústavu v Trnave v 20. storočí* pozostáva zo štyroch kapitol. Prvá kapitola zachytáva zrod a vývoj Kongregácie Dcér Božskej Lásky. Zameriame sa v nej na jej zakladateľku – Matku Františku Lechnerovú, ktorá založením novej rehole a nových zariadení prispela k opatere sirôt na viacerých územiach vtedajších štátov. Následne opíšeme založenie novej rehole, jej pôsobenie a príchod na územie Slovenska. V druhej kapitole sa krátko zameriame na sociálnu starostlivosť o deti a mládež na našom území. Tretia kapitola ako nosná časť práce sa sústreďuje na vznik, pôsobenie a zánik Mariánskeho ústavu v Trnave. Dopĺňaná je svedectvami rehoľných sestier, ktoré tam pôsobili v 40.-tych rokoch 20. storočia. Okrem svedectiev a archívnych materiálov sa budeme opierať aj o dielo *Dejiny Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*, ktorú napísala sr. M. Augustína Štanclová, FDC, štvrtá provinciálna predstavená rehole a bývalá kandidátka Mariánskeho ústavu. V poslednej kapitole opíšeme významné osobnosti, ktoré sa zaslúžili o zriadenie Mariánskeho ústavu, ako aj dve siroty, ktoré boli vychované v Mariánskom ústave a neskôr vstúpili do Kongregácie Dcér Božskej Lásky.

Prínos danej práce vidíme v tom, že sa pokúsime spracovať čo možno najpresnejšie doteraz nespracované dejiny Mariánskeho ústavu v Trnave, ktorý sa svojou činnosťou podieľal na fungovaní vtedajšej spoločnosti.

1 KONGREGÁCIA DCÉR BOŽSKEJ LÁSKY (FDC)

Kongregácia Dcér Božskej Lásky je medzinárodná ženská rehoľná inštitúcia, ktorá má ako Kongregácia pápežského práva kontemplatívno – apoštolské zameranie. Jej latinský názov je Filiae Divinae Caritatis (FDC). Kongregáciu založila Matka Františka Lechnerová 21. novembra 1868 vo Viedni. Pre sestry tejto kongregácie je na našom území zaužívaný názov mariánky podľa Mariánskeho ústavu, ktorý založili v Trnave.¹

1.1 Život zakladateľky Matky Františky Lechnerovej

Františka Lechnerová sa narodila 1. januára 1833 v bavorskom meste Edlingu pri Wasserburgu nad Inn ako piate dieťa z desiatich detí manželov Františka Xavéra Lechner a Márie Fußstetterovej. Štyria jej súrodenci zomreli v ranom detstve, medzi ktorými bol jej jediný brat Johann.²

Rodina Františky vlastnila veľké hospodárstvo, vlastnú tehelňu a otec sa venoval aj preprave rozličného tovaru. Na svoje cesty brával aj Františku, pretože ako jediná z jeho dcér preukazovala najväčší záujem o finančné a hospodárske veci. Pri týchto cestách Františka mala príležitosť spoznávať súvektú spoločnosť a jej životné podmienky, čo ju ovplyvnilo do budúcnosti pri výbere povolania.³

Františka Lechnerová sa prejavovala v detstve živým temperamentom, bola veľmi aktívna, obľúbená, rýchlo sa rozhodovala a socializovala, mala organizačné schopnosti, vynikala v učení. Jej výchova bola realizovaná v úzkom rodinnom kruhu, ktorá spolu s kázňami vo farskom kostole formovala jej postoj a záujem k duchovným veciam, vďaka čomu sa neskôr rozhodla vstúpiť do rehole.⁴

Otec dal Františku na ďalšiu výchovu a vzdelávanie do internátu Chudobných školských sestier De Notre Dame v Mníchove. Tam bola chovankyňou (žiačkou) od mája 1847. Ako kandidátka tam bola dňa 9. apríla 1849 prijatá vo veku šestnástich rokov. Dňa 7. júla 1851 ako novicka dostala rehoľné meno Emmerama a 17. augusta 1854 zložila dočasné rehoľné sľuby. Počas kandidatúry sa v rokoch 1849 – 1852 vyučila remeslu kníhviazačstva. Neskôr, keď už bola rehoľnou sestrou, zložila skúšku v priemyslovom

¹ Porov. ŠTANCOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

² Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.; HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej*. Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2013.

³ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

⁴ Porov. Ibid.

odbore, čo ju oprávňovalo ako učiteľku vyučovať odbor ručné práce na základných školách. V tomto povolaní pracovala v rámci rehoľných domoch v Dachau a Freisingu – St. Corbinian. V reholi panovala prísna kontrola sestier.⁵

V novembri 1861 Františka opustila Kongregáciu chudobných školských sestier De Notre Dame s úmyslom vstúpiť do inej rehole. Avšak do žiadnej rehole nevstúpila, ale vrátila sa do Mníchova, kde vykonávala do roku 1865 prácu slúžky a súkromnej učiteľky. Obdobie rokov 1862 – 1865 boli pre Františku časom jej ďalšieho hľadania, dobou premýšľania. Dňa 19. októbra 1864 prijala miesto učiteľky ručných prác v Inštitúte pre hluchonemých v Mníchove, kde zotrvala do septembra 1865.⁶

Vďaka skúsenostiam z pozorovania spoločenských a morálnych problémov spoločnosti – najmä u detí a mládeže, Františka utvrdzovala v sebe pocit potreby obetavej služby bližným. Napriek tomu, že v tom čase nebola v žiadnej reholi, naďalej myslela na kláštorný život. V júli 1865 sa zoznámila s kňazom Johannom Fidel De Pozzo z Ilanzu,⁷ s ktorým spolupracovala dva roky na založení charitatívno-vzdelávacích inštitúcií, ako aj Dobročinnnej spoločnosti božskej lásky v Ilanz.⁸

Po založení a schválení Kongregácie Dcéry Božskej Lásky prijala Matka Františka spolu so 40 sestrami večné sľuby 21. novembra 1884. Počas vedenia novej rehoľnej spoločnosti napísala spolu 65 Obežníkov (časopisov), v ktorých duchovne viedla svoje spolusestry. Po celoživotnej námahe a činnosti pre chudobných zomrela v Breitenfurte pri Viedni dňa 14. apríla 1894. V tom čase mala kongregácia približne 540 členiek, ktoré v rámci Rakúsko-Uhorska pôsobili v 31 domoch.⁹ V roku 2005 bola vyhlásená za Božiu služobnicu. V súčasnosti je v procese beatifikácie.

⁵ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcéry Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

⁶ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcéry Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.; HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej*. Trnava: Kongregácia Dcéry Božskej Lásky na Slovensku, 2013.

⁷ Jezuita Johann Fidel De Pozzo (21. január 1817 – 19. február 1875) pochádzal zo Sethu v kantone Graubünden vo Švajčiarsku. Študoval teológiu v Krakove a Ríme a realizoval sa v pastorálnej a výchovnej práci. Po svojom štúdiu sa vrátil do Švajčiarska, kde bol profesorom a špirituálom kňazského seminára v Chur a tiež aj riaditeľom sirotinca v Löwenbergu pri Schlies. V roku 1864 sa De Pozzo zriekol svojich funkcií a rozhodol sa venovať charitatívnej a vychovávateľskej činnosti. V daný rok získal dom a pozemok v štvrti Sankt Nikolai v Ilanz, kde plánoval založiť ústav. Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcéry Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

⁸ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcéry Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

⁹ Porov. HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej*. Trnava: Kongregácia Dcéry Božskej Lásky na Slovensku, 2013.

1.2 Založenie Dobročinnej spoločnosti božskej lásky

Prvý výchovno-vzdelávací inštitút v Ilanz tvorilo reálnu a priemyslovú školu. Otvoril ho De Pozzo za pomoci Františky dňa 15. novembra 1865. Priemyslová škola zahŕňala v sebe vyučovanie ručných prác pre ženy a učenie sa cudzích jazykov. Škola bola pozitívne vnímaná vďaka prijímaniu chudobných detí a využívaniu nových výchovných metód. Františka Lechnerová tu pôsobila od 27. augusta 1865 ako učiteľka, riaditeľka školy a prvá predsedníčka Dobročinnej spoločnosti božskej lásky v Ilanz. V roku 1867 Františka spolu s De Pozzom založili filiálku školy v Dornbirne vo Vorarlbergu a už 6. septembra bolo prijatých 64 dievčat. Tieto inštitúcie boli ako súkromné zariadenia financované z dedičstva De Pozza a zo zbierok, na ktoré chodil spolu s Františkou.¹⁰

Kvôli viacerým nedorozumeniam s De Pozzom a po modlitbe sa Matka Františka dňa 20. októbra rozhodla dobrovoľne opustiť Dobročinnú spoločnosť božskej lásky v Ilanz. Napriek nezhodám si De Pozzo vážil veľké organizačné schopnosti Františky, jej prínos a veľkú angažovanosť pre chudobných, a preto sa pokúšal presvedčiť Františku, aby zmenila svoje rozhodnutie. Pre Františku bol odchod ťažký, pretože idey a ciele Dobročinnej spoločnosti sa zhodovali s jej plánmi, preto sa rozhodla sama založiť podobnú spoločnosť.¹¹

1.3 Výchovno-vzdelávacie zariadenie v Ebersbergu 1867 – 1868

Vlastný výchovný inštitút pre dievčatá založila Františka v Ebersbergu v roku 1867 bez vlastníctva finančných prostriedkov, ale s povolením miestneho farára, ktorý bol zároveň aj miestnym školským kurátorom. Tento inštitút bol veľmi potrebný a užitočný pre Ebersberg, keďže podobný inštitút obec dlho strádala kvôli svojej chudobe. Pre účely školy a ústavu si prenajala spolu s Karolinou Tschofenovou súkromný byt stolára Josepha Kerschla na ulici Eberhardstrasse číslom 15. Pre získanie finančných prostriedkov išli obidve s povolením miestneho biskupa a občianskych úradov na zbierku do okolitých krajín. Vďaka štedrej podpore mnohých dobrodincov mohla Františka založiť nové zariadenie, ktoré bolo pokračovaním toho predošlého z Ilanzu. V novom zariadení okrem názvu ponechala mnohé duchovné a organizačné nariadenia z predošlej spoločnosti, najmä tie, ktoré boli zamerané na lásku k Bohu a chudobným. Vyhlásenie vedenia obce Ebersberg zo dňa 20. marca 1868 poukazuje na fakt, že Františka s Karolinou Tschofen

¹⁰ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcéry Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

¹¹ Porov. Ibid.

založili v decembri 1867 a v januári 1868 jeden ústav s názvom Dobročinný ústav, ktorý sa skladal z detskej polepšovne, učňovskej školy a súkromnej základnej školy. Ústav navštevovalo 60 detí, z ktorých bolo 20 vyučovaných bezplatne a z časti im bola financovaná strava. Obec prispievala finančne ústavu a o jej činnosti sa vyjadrovala pozitívne.¹²

Ústav v Ebersbergu bol pre Františku iba prechodným miestom jej činnosti, pretože sa nevzdala svojho úmyslu založiť novú spoločnosť a zostaviť jej cieľe. Inštitút v Ebersbergu založila s úmyslom neskôr ho prenechať Karoline Tschofen,¹³ ktorá s ňou zotrvala aj napriek viacerým ťažkostiam. Definitívne jej ho prenechala dňa 11. augusta 1868. Pri tejto príležitosti skonštatovala: „... založila som vo Viedni Spoločnosť božskej lásky Ježišovej, takzvaný Mariánsky ústav, ktorej štatút bol schválený rakúskym cisárskym kráľovským miestodržiteľstvom 30. apríla 1869. Bola som zvolená doživotne za predstavenú tejto spoločnosti a preto sa znova musím vrátiť do Viedne.“¹⁴

1.4 Vznik, cieľ a štatúty novej spoločnosti

Františka Lechnerová po odchode z Ebersbergu pricestovala do Viedne dňa 24. októbra 1868 s úmyslom založenia nového ústavu pre služobné v domácnosti. Neskôr chcela založiť aj rehoľnú spoločnosť. Výber miesta pre uskutočnenie jej zámeru bol ovplyvnený najmä sľúbenou finančnou podporou viacerých vplyvných ľudí vo Viedni, ale aj problémom služobných dievčat vo veľkomeste. Na základe vlastnej skúsenosti sa zoznámila s viacerými nebezpečenstvami, ktorým museli čeliť dievčatá bez služby, a preto sa rozhodla zamerať práve na ne. Situácia služobných dievčat bola v danej dobe veľmi ťažká. Mladé dievčatá boli ohrozené v materiálnom a morálnom ohľade. Tento problém bol čiastočne riešený rozličnými inštitúciami, štátnymi a náboženskými organizáciami, no najmä cirkevnými spoločnosťami. Daný problém bol rozšírený hlavne v priemyselne vyvinutejších krajinách, kde spoločensko-hospodárske zmeny prebiehali rýchlejšie.¹⁵

Františka Lechnerová prišla do Viedne s malým finančným kapitálom, keďže prisľúbenú finančnú pomoc na zriadenie ústavu nakoniec nezískala, a z tohto veľkého

¹² Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

¹³ Karoline Tschofen riadila ebersbergský ústav mnoho rokov. Neskôr opustila Ebersberg dňa 19. apríla 1874 a vstúpila do rehole Anglických panien. Zomrela dňa 23. septembra 1897 v Brixene.

¹⁴ RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009., str. 46

¹⁵ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

sklamania vážne ochorela. Choroba bola pre Františku časom dôkladných úvah. Vďaka silnej vôli, ktorá jej pomohla prekonať morálne a fyzické ťažkosti, sa rozhodla nevzdať a pokračovať vo svojom zámere. Po vyliečení podala 12. novembra 1868 na ministerstvo vnútra vo Viedni žiadosť o povolenie založiť náboženskú spoločnosť a zbierať príspevky na tento účel. Zároveň predložila koncept štatútov. O dva dni neskôr prenajala byt na ulici Taubstummengasse č. 5 v IV. okrese vo Viedni, ktorý mal jednu izbu a predsieň. Dňa 21. novembra dostala správu, že čoskoro získa povolenie. To prišlo 27. novembra 1868. Tento dátum by sa mohol považovať za vznik dobročinnnej Spoločnosti božskej lásky, ale bol určený 21. november, kedy sa slávi sviatok obetovania Panny Márie, aby si členky tejto Spoločnosti uctili Matku Božiu a tým vyjadrili svoju vďaku za jej pomoc.¹⁶

Prvé zachovalé štatúty¹⁷ dobročinnnej Spoločnosti božskej lásky boli uznané cisárskym kráľovským miestodržiteľstvom Dolného Rakúska 30. apríla 1869. Štatúty boli všeobecne formulované, obsahovali meno spoločnosti, jej cieľ a štruktúru, finančné prostriedky, právnické podklady jej činnosti a existencie. Konštatuje sa v nich, že Spoločnosť božskej lásky je ženský spolok, ktorý sa venuje výchove a vzdelávaniu žien a ktorý sa zvlášť zameriava na služobné dievčatá, a preto bude zakladať ústavy zodpovedajúce tomuto zameraniu. Z týchto zariadení sa neskôr vytvorili aj Mariánske ústavy. Pri založení sa táto spoločnosť ešte nechápala ako rehoľná spoločnosť, ale ako dobročinný náboženský spolok, ktorý bol organizovaný na základe povolení občianskych úradov. Na získanie založenia novej rehole potrebovala Františka štátne a cirkevné povolenie, čo bolo náročným procesom.¹⁸

Neskôr spresnila Františka názov svojej spoločnosti ako *Spoločnosť dcér božskej lásky*. Tento názov bol prvýkrát zaznamenaný dňa 2. januára 1869. Zmenu názvu spoločnosti Františka bližšie nevysvetlila, jeho objasnenie môžeme nájsť v štatútoch z roku 1871, kde je napísané: „Každá jednotlivá členka sa volá: *Dcéra božskej lásky*, pretože ona za všetko tejto láske vďačí a chce Boha skutočne ako dieťa milovať.“¹⁹

Dobrodincami novovzniknutej spoločnosti sa stali významné osobnosti z cisárskeho dvora. Podporovali dielo Matky Františky morálne ako aj materiálne. Významné miesto

¹⁶ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.; HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej*. Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2013.

¹⁷ Tiež konštitúcie, stanovky.

¹⁸ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009. 313 s.

¹⁹ RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009. 313 s., str. 63

zaujala arcivojvodkyňa Mária Annunciata,²⁰ ktorá pri návšteve Spoločnosti vyhlásila, že prijíma nad ňou záštitu. Neskôr Spoločnosť získala protektorát aj od dcéry cisára, arcivojvodkyne Márie Valérie.²¹

Stanovy Spoločnosti boli časom reštituované, ale vo väčšej miere zostávali pôvodné. Štatúty z roku 1871 boli nahradené ustanoveniami a pravidlami v roku 1879 a tie neskôr konštitúciami v roku 1886.²²

Spoločnosť dcér božskej lásky bola zbavená povinnosti platiť dane, ktoré boli stanovené podľa zákona z 12. októbra 1820, a tak vo svojich pozmenených štatútoch v roku 1871 bola zdôraznená bezplatnosť ich riadených charitatívnych diel.²³

Pri treťom cirkevnom schválení Spoločnosti boli v roku 1897 schválené konštitúcie, pri ktorých pomáhal páter Georg Patiss. Podľa korektúr stanov mal byť k nim pripojený dekrét *Singulari quidem* zo dňa 27. marca 1896, ktorý bol zameraný na podmienky zbierok vykonávaných rehoľníkmi. Po daných zmenách boli stanovy Kongregáciou pre biskupov a rehoľníkov definitívne schválené dňa 14. júla 1898. Po korektúre stanov boli vytlačené v roku 1899 vo Viedni a tvorili právny základ Spoločnosti až do nového znenia v roku 1924, ktoré sa vykonali podľa cirkevného práva schváleného v roku 1919.²⁴

1.5 Vznik novej kongregácie, jej cieľ a poslanie

Úmyslom Matky Františky bolo, aby nová Spoločnosť nepôsobila ako laický spolok, ale ako rehoľné spoločenstvo, načo bolo potrebné získať cirkevné a štátne schválenie. A tak nezávisle od toho musel začať aj proces vývinu samotnej Spoločnosti, jej štruktúry a riadenia. Matka Františka sa o schválenie rehole snažila niekoľko rokov.²⁵

Proces schvaľovania Spoločnosti bol zdĺhavým procesom. Bolo to spôsobené vplyvom právnych nariadení v Rakúsko-Uhorsku – konkordátu z roku 1855 a ministerského nariadenia zo dňa 13. júna 1858 o schvaľovaní reholí. Podľa tohto nariadenia rehoľná spoločnosť musela preukázať svoje prostriedky živobytia, musela platiť dane a príspevok do náboženského fondu. Tieto požiadavky mohli ohroziť ďalšiu existenciu Spoločnosti dcér božskej lásky, pretože základy jej fungovania tvorili zbierky a dary. Dňa 5. decembra 1881 bola predložená žiadosť o štátne uznanie Spoločnosti ako rehoľnej spoločnosti

²⁰ Bola manželkou arcivojvodu Karola Ľudovíta, brata Františka Jozefa.

²¹ Porov. HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej*. Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2013.

²² Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

²³ Porov. Ibid.

²⁴ Porov. Ibid.

²⁵ Porov. Ibid.

so všetkými potrebnými údajmi. Barón Sigismund Conrad von Eybesfeld, ktorý zastával funkciu ministra kultúry a osvety vo Viedni, udelil dňa 18. mája 1882 uznanie Spoločnosti ako novej rehole potom, čo ho schválil cisár František Jozef dňa 13. mája 1882. Dátum schválenia od cisára je preto považovaný za deň uznania štátom Spoločnosti ako novej kongregácie.²⁶

Významnú úlohu v procese stabilizácie a zmeny právno-organizačných štruktúr Spoločnosti dcér božskej lásky utváralo cirkevné potvrdenie, t.j. schválenie Spoločnosti ako rehoľného spoločenstva diecézneho práva. Cirkevné schválenie prešlo však rovnako ako to štátne zdĺhavým procesom. Pre jeho získanie bolo potrebné získať najskôr štátne schválenie. O udelení schválenia novej kongregácie rozhodovala Posvätná kongregácia pre biskupov a rehoľníkov v Ríme. Dňa 10. januára 1883 podala Matka Františka žiadosť o cirkevné schválenie novej rehole. Dňa 26. júla 1884 bol zaslaný na ordinariát vo Viedni pochvalný dekrét, tzv. *decretum laudis* č. 3969/12 Kongregácie pre biskupov a rehoľníkov spolu so Zmenami v konštitúciách Inštitútu dcér božskej lásky (*Animadversiones in Constitutiones Instituti Filiarum Divinae Charitatis*) určený pre Spoločnosť dcér božskej lásky. Dokumenty Spoločnosti odovzdal 18. augusta 1884 prelát Kornheisl. Cirkevné uznanie Spoločnosti malo veľký význam. Bola stabilizovaná a zabezpečená existencia novej rehoľnej kongregácie, ktorá tak získala dôveryhodný status pred cirkevnými a svetskými úradmi.²⁷

Dňa 22. júla 1891 prebehlo druhé schválenie spoločnosti a jej konštitúcie. Tretie a definitívne pápežské schválenie získala Spoločnosť v roku 1897, o ktoré sa zaslúžila po smrti Matky Františky nová predstavená rehole – Matka Ignácia Eggerová. Do svojej funkcie bola zvolená v júli 1894.²⁸

Dôležitým bodom premeny Kongregácie bolo v roku 1919 rozdelenie na provincie. Bolo to spôsobené vplyvom získania nezávislostí viacerých krajín po Prvej svetovej vojne, preto sa Spoločnosť musela prispôbiť týmto politickým zmenám. Dňa 1. júla 1919 prišlo povolenie generálnej predstavenej Spoločnosti na založenie rakúsko-juhoslovanskej, maďarskej, poľskej a českej provincie. Dňa 6. augusta 1919 dostala Spoločnosť povolenie oddeliť juhoslovanskú provinciu od rakúskej. Zmenila sa aj česká provincia na československú vplyvom vzniku nového štátneho útvaru. Československá provincia

²⁶ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

²⁷ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.; HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej*. Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2013.

²⁸ Porov. Ibid.

mala v tom roku na svojom území 13 domov a svoje hlavné sídlo s noviciátom mala v Prahe . Do funkcie jej provinciálnej predstavenej bola dňa 11. októbra 1919 menovaná sr. M. Huberta Rundová.²⁹

Cieľom novej rehole sa stalo zviditeľňovanie Božej lásky vo svete obetavou službou najnúdznejším. Sestry sa zameriavajú najmä na starostlivosť o deti a mládež, predovšetkým však na dievčatá. Podporujú ľudí v sociálnej tiesni a tiež rodiny. Sestry sú povolané žiť v láske s Trojjediným Bohom medzi ľuďmi. Skladajú sľuby čistoty, chudoby a poslušnosti. Žijú v spoločenstve (komunite).³⁰

Spiritualitu rehole tvorí hlboký vnútorný život s Trojjediným Bohom ako dcéry s Otcom podľa príkladu Syna (Ježiša Krista), skrze lásku Ducha Svätého. Osobitnú lásku prejavujú ukrižovanému Bohu, pretože v Jeho kopijou prebodnutom srdci za zviditeľnila Božia láska. Charizmou rehole, ktorá vyviera z ich vnútorného života s Bohom, je zviditeľňovanie Božej lásky v sociálnom, výchovnom a pastoračnom apoštoláte podľa potrieb miestnej a svetovej Cirkvi.³¹

Kongregácia Dcér Božskej Lásky³² sa od svojho vzniku riadi heslom svojej zakladateľky: „*Všetko pre Boha, pre chudobných a pre našu Kongregáciu,*“ a tiež zásadou Matky Františky: „*Robiť dobro, rozdávať radosť, urobiť šťastným a viesť do neba.*“³³

1.6 Riadenie vzdelávania a výchovy Matkou zakladateľkou

Matka Františka veľmi dbala na vzdelávanie svojich spolusestier. Sestry navštevovali učiteľské ústavy v Opave a v Budapešti. Pri štúdiu ich podporovala. Počet učiteliek časom vzrastal. Františka navštevovala žiačky v jednotlivých školách, kde im pomáhala pri štúdiu preskúšaním, pochvalou a motiváciou. Veľkú pozornosť venovala príprave na vyučovanie. Matka Františka napísala dve diela o výchove a vzdelávaní, v ktorých zhrnula svoje zásady pre chovankyne, učiteľky a vychovávateľky (vychádzali zo štatútov Spoločnosti Dcér Božskej Lásky).³⁴

²⁹ Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj.* Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

³⁰ Porov. HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej.* Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2013.; ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky.* (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

³¹ Porov. Ibid.

³² Názov rehole prešiel časom úpravou a v súčasnosti sa používa názov Kongregácia Dcér Božskej Lásky.

³³ HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej.* Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2013., str. 35

³⁴ BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky:* záverečná práca. Bratislava: UK, 1994.

Prvé dielo s názvom *Pravidlá pre chovanky inštitútov Dcér Božskej Lásky*³⁵ vyšlo v roku 1884. Cieľom pravidiel bolo vychovať zverené dievčatá tak, aby vo svojom zvolenom povolani boli užitočné pre ľudskú spoločnosť. Na odporúčanie Matky Františky sa pravidlá čítavali každý deň počas prvého týždňa začiatku školského roka a na začiatku druhého polroka, pričom ich sestry dievčatám vysvetľovali.³⁶

Druhé dielo malo názov *Plán výchovy pre školy a inštitúty Dcér Božskej Lásky*. Dielo vyšlo v roku 1893. V týchto smerniciach nabádala svoje spolusestry k správne mu chápaniu učiteľského povolania, ktoré mali vykonávať vo veľkej vznešenosti, obetavosti a hlavne s láskou. Smernicami sa riadili vo všetkých domoch Kongregácie.³⁷

Matka zakladateľka veľmi dbala na náboženskú výchovu zverených dievčat ako základnú časť edukačného systému v kresťanských školách. Sestry mali všetko svoje úsilie vo výchove dievčat zamerať na odovzdanie viery v Boha. Matka Františka zamerala svoje výchovné zásady k Bohu a k spáse nesmrteľnej duše. Každá činnosť v školách mala smerovať k výchove vo viere, modlitbe, svedomia, sláveniu liturgie, praktizovaniu kresťanského života, k nadobúdaniu mravných čností, k uzatváraní pozitívneho vzťahu k prírode, umeniu, práci a k dodržiavaniu denného režimu. Účinnou pomôckou k tomu mali byť *zlaté zrnká*, ktorými sa Matka Františka riadila.³⁸

1.7 Inštitúty založené Kongregáciou Dcér Božskej Lásky

Počas 25 rokov svojej činnosti Matka Františka založila 27 veľkých ústavov, v ktorých pracovali civilní zamestnanci a okolo 600 sestier. Inštitúty zakladala na území Rakúsko-Uhorskej monarchie. Boli to zariadenia ako materské, základné, obchodné a meštianske školy, priemyselná škola, gymnáziá, učiteľský ústav, školy ručných prác, škola pre deti so zníženou chápvosťou, výchovné ústavy, domy pre slúžky, choré a staré sestry, hospodárske ústavy a sirotince. Po smrti Matky zakladateľky pokračovali sestry v jej činnosti, ktorú okrem Európy rozšírili aj v Amerike. Sestry k roku 1943 založili a spravovali tieto zariadenia: materské školy a domovy detí – 44, základné školy – 55, stredné školy – 32, vysoké školy – 10, školy pre vedenie domácností – 5, jeden dom

³⁵ Originál tohto diela sa nachádza v archíve Kongregácie Dcér Božskej Lásky vo Viedni pod signatúrou DIh, 2 GA-KTGL. Pravidlá sa zachovali ako rukopis Matky Františky. Porov. BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky: záverečná práca*. Bratislava: UK, 1994.

³⁶ Porov. BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky: záverečná práca*. Bratislava: UK, 1994.

³⁷ Porov. Ibid.

³⁸ Bližšie v 3 kapitole. Porov. BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky: záverečná práca*. Bratislava: UK, 1994.

pre robotníčky, jeden ústav pre mentálne postihnuté deti, internáty a menzy – 10, sirotince – 10 a Mariánske ústavy – 15.³⁹ V roku 1943 bol počet sestier Kongregácie 851, v roku 1993 stúpol na cca 1500.⁴⁰

1.8 Vznik Slovenskej provincie

Pôsobenie sestier Kongregácie Dcér Božskej Lásky na území Slovenska sa datuje do čias jej zakladateľky, ktorá priamo založila v roku 1892 kláštor vo Veľkých Levároch, tzv. Hubertínium a zúčastnila sa na jeho posvätení dňa 25. septembra 1892. Ďalšie kláštory sestier boli založené v roku 1897 Pruskom pri Ilave, Czalke pri Štúrove, v roku 1908 bol otvorený kláštor so strednou školou v Prievidzi a o rok neskôr aj v Spišskej Sobote. Úlohou kláštorov bolo starať sa o edukáciu detí a mládeže. Jednotlivé kláštory spadali do jurisdikcie v danej dobe Materincu vo Viedni.⁴¹

Kláštory na Slovensku patrili po vytvorení provincií Kongregácie v roku 1919 do českej a neskôr do československej provincie, keďže rehoľa nemala na území Slovenska vhodné sídlo a dostatočný počet domov. V tom čase bolo na Slovensku približne 30 sestier. V roku 1924 generálne vedenie vo Viedni rozhodlo, aby sa v Trnave formovali a odborne vzdelávali kandidátky a mladé sestry. Tie preto navštevovali Učiteľský ústav sestier uršulínok v Trnave. V Dolnej Krupej pri Trnave bol otvorený v roku 1927 ďalší kláštor rehole, kde sestry spravovali materskú školu a učili na základnej škole. Počet slovenských sestier rástol, postupne sa otvárali nové kláštory, a tak mohla vzniknúť samostatná slovenská provincia. Pre jej vytvorenie bolo však potrebné zriadiť vhodný dom pre hlavné sídlo rehole. V roku 1926 bol v Trnave otvorený Mariánsky ústav, ktorý sa neskôr stal provinciálnym sídlom rehole. O príchod sestier do Trnavy sa veľkou mierou zaslúžil biskup Pavol Jantausch.⁴²

Dňa 28. marca 1927 napísala sr. M. Kostka Bauerová, generálna predstavená Kongregácie Dcér Božskej Lásky, list pápežovi Piovi XI.,⁴³ kde ho žiada, aby sa dokumentom svätej Kongregácie pre zasvätených z 1. júla 1919, č. 3149/18, dekrétom

³⁹ Mariánske ústavy boli otvorené napr. v týchto mestách: Viedeň, Opava, Brno, Budapešť, Praha, Sarajevo, Krakov, Trnava...

⁴⁰ Porov. BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*: záverečná práca. Bratislava: UK, 1994.

⁴¹ Porov. Ibid.

⁴² Porov. Ibid.

⁴³ Pius XI., občianskym menom Ambrogio Damiano Achille Ratti, sa narodil 31. mája 1857 v Desiu (Lombardsko-benátske kráľovstvo) a zomrel dňa 10. februára 1939 vo Vatikáne. Bol 259. pápežom katolíckej cirkvi v období od 6. februára 1922 do 10. februára 1939. Počas obdobia pontifikátu napísal 30 encyklik, z ktorých najznámejšia je encyklika proti nacizmu *Mit brennender Sorge* vydaná 14. marca 1937. Je to jediná encyklika v nemeckom jazyku vydaná v 20. storočí. Porov. KELLY, J. N. D. 1994. *Pápeži dvoch tisícročí od sv. Petra po Jána Pavla II.* Bratislava: Roal, 1994.

apoštolského nuncia Viedne zo dňa 18. augusta 1919, č. 18051 mohla zriadená československá provincia rozdeliť na českú a slovenskú. V liste uvádza, že československá provincia je zložená z 13 filiálok s provinciálnym domom v Prahe, pričom osem kláštorov je v Česku a päť na Slovensku. Za dôvod rozdelenia provincie Matka Kostka Bauerová uvádza zmenu národných vzťahov, kvôli čomu sa generálna kapitula na zhromaždení zo dňa 19. marca 1926 jednohlasne zhodla na rozdelení tejto provincie, len čo to dovoľia podmienky. Dokument podpísali aj štyri generálne asistentky rehole. Podľa dodatku Matky Kostky Bauerovej na konci listu môžeme usúdiť, že táto „prosba,“ resp. žiadosť o rozdelenie provincie bola opakovane podaná.⁴⁴

Dňa 30. mája 1927 Posvätná Kongregácia pre rehoľníkov splnomocnená Svätým Otcom, pápežom Píom XI., dala písomný súhlas k rozdeleniu československej provincie na dve samostatné provincie. Na žiadosť generálnej predstavenej Matky Kostky Bauerovej a reskriptu Posvätnej Kongregácie pre rehoľníkov dal dňa 9. júna 1927 kardinál Granito di Belmonte písomné dovoľenie k rozdeleniu provincie a na základe toho mohla vzniknúť nová provincia.⁴⁵

Návrh bol kladne prijatý, a tak vznikla dňa 9. júna 1927 Slovenská provincia Dcér Božskej Lásky. Prvou provinciálnou predstavenou bola menovaná dňa 1. augusta 1928 Matka Alexandrina Maďarová. Provincia bola schválená Cirkvou a neskôr štátom. Neskôr boli pre slovenskú provinciu menované dňa 25. marca 1931 štyri provinciálne asistentky – sr. M. Leona Štolfová,⁴⁶ sr. M. Miletta Melkusová, sr. M. Hermelanda Poledná a sr. M. Ermína Maďarová.⁴⁷

Cieľom provincie bolo zamerať sa na zakladanie nových ústavov pre siroty, zakladanie škôl, starostlivosť o chudobné deti a služobné. Splnenie svojho poslania sestry videli v spojení kontemplácie s apoštolským spôsobom života v službe blížnym a Bohu. Sestry Slovenskej provincie získavali potrebnú kvalifikáciu pre vyučovanie v školách,

⁴⁴ AŽMR AF FDC.1926 List generálnej predstavenej Kongregácie Dcér Božskej lásky pápežovi o rozdelenie provincie.

⁴⁵ GA KTGL. 2018. *Výpis z archívu.*

⁴⁶ Po jej vymenovaní za provinciálnu predstavenú po preložení Matky Alexandríny Maďarovej ju vo funkcii asistentky provincie nahradila sr. M. Eglantína Kardošová. Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky.* (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁴⁷ Porov. GA KTGL. 2018. *Výpis z archívu.*; ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky.* (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

v učiteľských ústavoch, v školách domácich náuk a v učiteľských ústavoch pre materské školy.⁴⁸

Po vzniku slovenskej provincie sa Matka Alexandrina pokúšala zriadiť prvý slovenský noviciát, čo sa jej podarilo dňa 25. marca 1930 v Spišskej Sobote spolu so sestrami Englantínou, Rafaelínou a Adjutou. Nový kláštor s noviciátom dostal pomenovanie ako Kláštor Božej Prozreteľnosti. Novicmajsterkou bola sr. M. Eglantína Kardošová, ktorej pomáhala sr. M. Oliva Špačková. Prvé sľuby sa tam konali 15. augusta 1930 na sviatok Nanebovzatia Panny Márie. Do noviciátu vtedy stúpilo osem kandidátok slovenskej národnosti za prítomnosti spišského diecézneho biskupa Mons. Jána Vojtaššáka a generálnej predstavenej Matky Kostky Bauerovej. Mons. Ján Vojtaššák venoval každej novicke veno vo výške 5000 Kčs., spolu 40 000 Kčs., ktoré sestry využili pre účely kláštora.⁴⁹

Sestry na Slovensku postupne otvárali nové komunity a do roku 1950 pôsobili vo Veľkých Levároch, Spišskej Sobote, Prievidzi, Trnave, Dolnej Krupej, Krupine, Podolí, Smoleniciach, Michalovciach, Krušovciach, Malženiciach, Galante, Nitre a Ivanke pri Dunaji. Na všetkých miestach sa sestry venovali katechéze. Okrem iného zakladali náboženské spolky, napr. Mariánsku kongregáciu a Gardu Božského srdca. Venovali sa výchove a vzdelávaniu detí, organizovali pobožnosti, zakladali spevácke zbory pre kostoly a starali sa o chudobných.⁵⁰

⁴⁸ BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*: záverečná práca. Bratislava: UK, 1994.

⁴⁹ Sr. Stanislava Kostka Bauer vlastným menom Olympia sa narodila 28. februára 1870 v Benátkach. V roku 1885 bola chovankyňou a žiačkou ústavu v St. Andri v Kärnten. Ako kandidátka vstúpila 18. augusta 1889 do Spoločnosti dcér božskej lásky. Prvé sľuby zložila 18. augusta 1890 a večné 16. januára 1903. Pracovala ako učiteľka v kláštore Srdca Panny Márie vo Viedni v rokoch 1889 – 1893 a ako učiteľka a majsterka novícok v Budapešti v rokoch 1893 – 1913. Dňa 26. septembra 1913 odišla spolu so sr. M. Valériou Morvay do USA s úmyslom založenia nového kláštora. Od roku 1921 po založení americkej provincie zastávala funkciu provinciálnej predstavenej. Za tretiu generálnu predstavenú kongregácie bola zvolená dňa 22. júna 1926 vo Viedni. V roku 1938 cestovala na vizitáciu do USA, ale kvôli anšlusu Rakúska a blížiacej sa vojne sa už nemohla vrátiť do Viedne. Zomrela dňa 22. júna 1943 v Detroite, štáte Michigan. Porov. RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009.

⁵⁰ Porov. BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*: záverečná práca. Bratislava: UK, 1994.

2 SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ O DETI A MLÁDEŽ NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

V minulosti kvôli viacerým faktorom, no najmä rozšírenej chudobe nemohli mnohé rodiny zabezpečiť vhodné podmienky pre výchovu svojich detí. Spočiatku sa výchove detí nevenovala veľká pozornosť, ale príchodom kresťanstva sa to zmenilo. Cirkev od svojho vzniku sa starala aj o opustené deti. Výrazná zmena nastala v novoveku, kedy sa začalo prihliadať na špecifické potreby detí. Prišlo k zmene vnímania rodiny a súčasne sa začala zdôrazňovať problematika výchovy detí, začal sa vytvárať systém výchovy a vzdelávania.

Vplyvom rozvoja sociálnej starostlivosti sa začala rozvíjať aj starostlivosť o deti odkázané na pomoc verejnosti. V 19. storočí sa o opustené deti a siroty musela postarať miestna obec. Prvé opatrenia pochádzali síce zo 16. storočia, no legislatívne boli stanovené až v priebehu 18. storočia. V Uhorsku boli v roku 1871 a 1886 stanovené zákony o obciach, v ktorých sa zaviedla povinnosť udeliť každému občanovi príslušnosť k určitému domu, z ktorej sa tak mohol uplatňovať nárok na starostlivosť. Podobné zásady stanovili aj nariadenia a zákony v zdravotnej starostlivosti. Obec realizovala svoju povinnosť o starostlivosť ľudí odkázaných na jej pomoc podľa svojich finančných možností. Sirotince preto vznikali iba v niektorých mestách. Siroty v dedinách zamestnával richtár a za vykonanú prácu dostávali základné zaopatrenie v minimálnej až symbolickej hodnote. V mestách a obciach sa hlavným organizátorom starostlivosti o siroty stali mestské a župné sirotské stolice. Tie sa riadili zákonmi z rokov 1877 a 1885, ktoré vymedzovali ich právomoci a základy starostlivosti. Orgány mestského a župného zastupiteľstva dozerali na výchovu sirôt iba do dovŕšenia 14 rokov, kedy rozhodli, či pôjde sirota študovať alebo pracovať. Sirotská stolica po prijatí dieťaťa do svojej starostlivosti rozhodovala, či pôjde do ústavu alebo k adopcii. Okrem iného pridelovala dieťaťu vlastného tútora. Úrady sirotskej stolice mali za úlohu spravovať sirotské fondy, rozhodovali o financiách detí do ich plnoletosti, platili odmeny pestúnom a ich hlavnou úlohou bolo vypátrať príbuzných daného dieťaťa a zistiť ich majetkové pomery. Ak sa o dieťa nedokázali postarať jeho vlastní rodičia, ktorí boli primárne zodpovední za jeho starostlivosť, táto úloha prešla buď na starých rodičov dieťaťa alebo jeho krstných rodičov. Pokiaľ sa ani širšia rodina nemohla postarať o dieťa, boli s pomocou miestnej cirkvi umiestnené do pestúnskej rodiny, čo bolo rozšíreným a uprednostňovaným javom. Pestúnske rodiny dostávali za dieťa pravidelné finančné prostriedky. Pre deti v dojčenskom veku

alebo deti slobodných chudobných matiek boli vyberané dojky, pre staršie deti sa vyberali vdovy, ktoré tak mohli zabezpečiť aj seba. V krajnom prípade sa deti umiestňovali do chudobincov, ktorých úlohou bolo starať sa o práceneschopných starých ľudí, prípadne ľudí s hendikepom. Tieto chudobince boli nazývané aj ako lazarety. V bratislavskom lazarete na konci 18. storočia tvorili deti až dve tretiny jeho užívateľov.⁵¹

Starostlivosti o siroty sa venovali aj jednotlivé cirkvi, ktoré aj napriek finančným ťažkostiam zakladali sirotince, kde deti viedli k náboženskej výchove. Existovali aj špeciálne odbory v rámci jednotlivých cirkví, ktoré sa zameriavali na finančné a naturálne príspevky pre siroty. Tieto náboženské sirotince mali väčšinou malú kapacitu, napr. Evanjelický sirotinec v Rožňave, ktorý bol založený v roku 1883 mal najskôr len desať detí. O dva roky neskôr však mohol prijať ďalších päť sirôt. V roku 1912 aj napriek tomu, že fungovala sieť štátnych azylov pre siroty, viac ako polovicu sirotincov na území Uhorska spravovali jednotlivé cirkvi.⁵²

O starostlivosť sirôt sa angažovali aj mestské ženské dobročinné spolky, napr. v Bratislave Spolok na podporu dobrého a užitočného, ktorý bol založený na podnet grófky Terézie Brunšvikovej kvôli rozšíreniu cholerovej epidémie a vysokej úmrtnosti detí. Tento spolok založil v roku 1831 sirotinec, kde sa venoval aj vzdelávaniu sirôt. Zo začiatku združoval dvanásť detí. Neskôr sa ich počet zvýšil v januári 1833 na 24 sirôt vo veku 3 – 11 rokov. Deti tu získavali okrem ubytovania a stravy aj vzdelávanie v nemeckom a maďarskom jazyku. Spolok sa orientoval na nadanie a schopnosti každého dieťaťa. Okrem sirôt boli prijímané aj polosiroty, deti v núdzi alebo opustené deti, o ktoré sa rodičia nemohli postarať z rôznych dôvodov. O pridelenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti žiadali väčšinou vdovy, osamelé alebo slobodné matky a vdovci preto, lebo nemali dostatočné množstvo financií na svoju obživu.⁵³

V 70. – 80. rokoch 19. storočia lekári žiadali spoločnosť o skvalitnenie úrovne opatrovania sirôt a detí v núdzi. Ich dôvodom bola vysoká úmrtnosť detí, ktorá sa týkala najmä nemanželských detí. Rodičom boli pridelené rôzne príspevky, medzi nimi aj taký, ktorý rodičia získali, keď ich dieťa dovŕšilo určitý vek života, napr. tri, päť, sedem, desať rokov. Napriek týmto príspevkom detská úmrtnosť klesala len pomaly. Hlavnou príčinou boli zlé hygienické návyky a slabá výživa detí. Dokonca sa objavili prípady, kedy dojky

⁵¹ Porov. DUDEKOVÁ, G. 2004. Od dobročinnosti k štátnej povinnosti. In: *História – Revue o dejinách spoločnosti*. [online]. 2004, 4.roč., č. 7-8. str. 26 – 29. [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.historiarevue.sk/index.php?id=priloha2004dudekova78>.

⁵² Porov. Ibid.

⁵³ Porov. Ibid.

alebo pestúnky posielali za seba náhradu do viedenského sirotinca, keďže nespĺňali podmienky výberu, pričom starostlivosť o deti spočívala na nich a aj poberanie finančných prostriedkov na opateru detí. V Uhorsku sa na konci 19. storočia na rozdiel od Rakúska nepodarilo zriadiť sirotince so špeciálnym zameraním – tzv. nálezince. Tie tam vznikali už za vlády Jozefa II. Ich hlavnou úlohou bolo riešenie problému nemanželských detí. V Uhorsku tento problém nebol tak rozšírený. V Rakúsku sa tento problém rozšíril vplyvom spriemyselňovania miest, kedy sa rozšírilo povolanie slúžky v domácnostiach. Vedľajším dôsledkom bývali tak nechcené deti. Nálezince slúžili ako pôrodné a dojčenské ústavy od roku 1784. Ich hlavným cieľom bola starostlivosť o matku a dieťa, čím sa malo predchádzať interrupciám žien alebo opustením dieťaťa. Matky si mohli dieťa nechať alebo ho nechať v ústave. Neskôr tak bolo dieťa presunuté do sirotinca, pričom matka mala právo si dieťa hocikedy zobrať späť. V Uhorsku vznikali nemocnice so špeciálnymi pôrodnými oddeleniami zameranými na chudobné matky a opateru ich detí počas prvých šiestich týždňoch po pôrode.⁵⁴

V okolitých krajinách panoval decentralizovaný systém starostlivosti o deti. V Uhorsku sa na rozdiel od nich uplatňoval v sirotincoch a opatrovniach systém centralizácie a poštátňovania. Na konci 19. storočia bolo v Uhorsku 91 sirotincov, v ktorých bolo skoro 5000 detí. Najviac sirotincov spravovala Katolícka cirkev a židovské náboženské obce. Poštátňovaním starostlivosti o deti sa malo predchádzať veľkej úmrtnosti sirôt. Mestá mali povinnosť platiť náklady na výchovu sirôt. Nový systém starostlivosti začal platiť od 1. septembra 1903. Tvorila ho sieť štátnych sirotincov s centrálnym Uhorským kráľovským detským azylom v Budapešti. V roku 1908 bolo už 14 štátnych detských azylov (sirotincov), kde bolo okolo 30 000 detí.⁵⁵

V rokoch 1903 – 1915 bolo v štátnych sirotincoch okolo 200 000 detí. Na území Slovenska pôsobili dva štátne azyly – v Košiciach a Rimavskej Sobote. Okrem nich bolo na území Slovenska desať súkromných a cirkevných sirotincov – Evanjelický sirotinec v Rožňave, Katolícky sirotinec v Rožňave, Heflerov sirotinec v Komárne, Sirotinec Jána Simora v Trnave, sirotinec v Levoči a štyri boli v Bratislave. Najviac detí bolo umiestnených v župnom trnavskom sirotinci (64) a najmenej v Komárne (14). Postupne sa menil aj motív starostlivosti o siroty. Z dobrovoľného humanizmu spojeného s etickou

⁵⁴ Porov. DUDEKOVÁ, G. 2004. Od dobročinnosti k štátnej povinnosti. In: *História – Revue o dejinách spoločnosti*. [online]. 2004, 4.roč., č. 7-8. str. 26 – 29. [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.historiarevue.sk/index.php?id=priloha2004dudekova78>

⁵⁵ Porov. Ibid.

a náboženskou výchovou sa v štátnej starostlivosti pristúpilo k systematizácii, pričom štát určoval podmienky výchovy novej generácie.⁵⁶

Podľa štatistiky ročenky v Uhorsku v roku 1911 poskytovalo odbornú výchovu a starostlivosť 311 špecializovaných zariadení pre telesne a duševne hendikepovaných ľudí. Z toho bolo 9 zariadení určených pre ľudí so zrakovým postihnutím, ktorý mal 698 zverencov, 8 zariadení pre duševne hendikepovaných so 629 zverencami a 15 zariadení pre hluchonemých s viac ako 1500 zverencami. Zväčša ich spravovali mestá, ktoré fungovali už so štátnou podporou. Prvé ústavy boli v Budapešti. Na územie Slovenska sa rozšírili do Jelšavy, Kremnice a Bratislavy. Spolu mali zhruba 240 zverencov a všetky podliehali správe mesta. Ich činnosť sa opierala o štátne príspevky. Najstarším ústavom na území Slovenska bol Blumov súkromný ústav pre duševne hendikepovaných v Plešivci pri Rožňave. Vo svojich začiatkoch sa odborne staral o 21 osôb.⁵⁷

Starostlivosť o deti a mládež podliehala občianskemu zákonníku z roku 1811, ktorý bol upravený novelou z roku 1914 a jednotným občianskym zákonom. Tieto zákony stanovovali povinnosť rodičov starať sa o svoje deti, živiť ich, vychovávať a zaopatriť do tej doby, kedy sa budú môcť o seba postarať sami. Náklady na ich starostlivosť mal znášať predovšetkým otec dieťaťa. Ak to nedokázal alebo zomrel, prešla povinnosť na matku. Otec mal dieťa zastupovať do jeho plnoletosti – do 21. roku života. Ak sa dcéra vydala, vyživovaciu povinnosť prebral jej manžel. V prípade, že sa o deti nemohol postarať ani jeden z rodičov, bolo dieťa dané do sirotincov alebo pestúnskej starostlivosti. V roku 1901 vznikli zemské sirotské fondy, ktoré boli určené na opateru opustených detí. Tieto fondy podporovali činnosť jednotlivých ústavov.⁵⁸

Po rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku ČSR existovali na území Slovenska štátne, cirkevné a súkromné sirotince. Dôležitou udalosťou bol vznik Ministerstva sociálnej starostlivosti a Sociálneho ústavu Československej republiky, ktorého úlohou bolo predkladanie a navrhovanie sociálnych zákonov. V roku 1921 vyšiel zákon č. 256/1921 o ochrane detí v cudzej starostlivosti a nemanželských detí, ktorý poskytoval ochranu deťom do 14 rokov. Ministerstvo sociálnej starostlivosti vydalo dňa 23. marca 1921 výnos č. 388 – tzv. o Okresnej starostlivosti o mládež, ktorým sa odporúčalo všetkým okresom v Československej republike, aby zriadili vo svojom obvode spolkové ústredie okresnej

⁵⁶ Porov. DUDEKOVÁ, G. 2004. Od dobročinnosti k štátnej povinnosti. In: *História – Revue o dejinách spoločnosti*. [online]. 2004, 4.roč., č. 7-8. str. 26 – 29. [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.historiarevue.sk/index.php?id=priloha2004dudekova78>.

⁵⁷ Porov. Ibid.

⁵⁸ Porov. HLAVAČKA, M. – CIBULKA, P. a kol. 2015. *Sociální myšlení a asociální praxe v českých zemích 1781 – 1939. Ideje, legislativa, instituce*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2015.

starostlivosti o mládež. Ich úlohou bola združovať všetkých činiteľov povinných o starostlivosť mládeže a zariadení dobrovoľnej starostlivosti. Rovnakú úlohu mali aj zemské komisie alebo ústredne o mládež. Ministerstvo ponúkalo združovateľom štátne príspevky. Neskôr prijatým zákonom o organizácii starostlivosti o mládež z roku 1947 bola starostlivosť detí a mládeže určená národným výborom. Sociálno-právna ochrana a starostlivosť o siroty sa časom postupne prepracovala do súčasných pomerov, kedy sú deti umiestňované v detských domovoch alebo v profesionálnej rodine.⁵⁹

Denný režim v sirotincoch bol zostavený približne v každom štátnom zariadení rovnako. Ako príklad uvádzame režim sirotinca Detského azylu Izabela v Bratislave podľa jeho stanov z roku 1893. Azyl prijímal deti vo veku od 3 – 13 rokov (neskôr sa horná hranica zvýšila). Uprednostňovali sa úplne siroty, polosirotky a opustené deti. V sirotinci mali zverenci zabezpečené ubytovanie, stravu a oblečenie. Kapacita ústavu sa v roku 1901 pohybovala v rozmedzí 77 – 81 detí. Denný režim pozostával z nasledujúcich činností:

- ranné vstávanie bolo v lete o 5.30 hod., v zime o 6.00 hod.,
- polhodinová ranná hygiena,
- raňajky,
- spoločná modlitba (ráno, na obed, večer),
- príprava do školy,
- odchod do školy so sprievodom zamestnanca,
- o 10.00 hod. desiata,
- návrat zo školy, obed, staršie deti upratali jedáleň a vrátili sa do školy, mladšie deti absolvovali poobedný spánok,
- návrat zo školy, olovrant o 16.00 hod.,
- príprava do školy (2 hodiny),
- voľný čas, večera o 19.00 hod.
- večierka cez leto o 21.00 hod., v zime o 20.00 hod.⁶⁰

⁵⁹ Porov. TUHRINSKÁ, K. 2013. História sociálnoprávnej ochrany detí na území SR. In: OLOŠŤIAK, M. – CHOVANEC, M. (edit.): *8. študentská vedecká konferencia. Zborník plných príspevkov.* [online]. Prešov: FF PU, 2013. s. 1134 – 1146. [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na internete: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak4/subor/Tuhrinska.pdf>

⁶⁰ Porov. DUDEKOVÁ, G. 2004. Od dobročinnosti k štátnej povinnosti. In: *História – Revue o dejinách spoločnosti.* [online]. 2004, 4.roč., č. 7-8. str. 26 – 29. [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.historiarevue.sk/index.php?id=priloha2004dudekova78>.

3 MARIÁNSKY ÚSTAV V TRNAVE, JEHO VZNIK, PÔSOBENIE, PREDSTAVITELIA, VÝVOJ A ZÁNİK

Mariánsky ústav bol rímsko-katolícky dievčenský sirotinec v Trnave, ktorý založila ženská rehoľná spoločnosť Kongregácia Dcér Božskej Lásky. Podľa tohto ústavu rehoľné sestry na území Slovenska ľudia nazývali mariánky. Mariánsky ústav bolo nazývané aj ako „*srdce Slovenskej provincie*.“ O jeho vznik a vývoj sa výrazným spôsobom zaslúžili sr. Matka Alexandrina Maďarová a biskup Pavol Jantusch.⁶¹

1.1 Príchod mariánok do Trnavy a vznik Mariánskeho ústavu

Kongregácia Dcér Božskej Lásky začala svoju činnosť na území Slovenska vo Veľkých Levároch, kde samotná zakladateľka rehole založila kláštor Hubertínium. Kongregácia svoju činnosť postupne rozšírila do ďalších miest na území Slovenska. Na pozvanie apoštolského administrátora a pronotára Trnavskej apoštolskej administratúry – Pavla Jantuscha prišli v roku 1924 Mariánky do Trnavy, tzv. Slovenského Ríma. V liste adresovanom generálnej predstavenej vo Viedni – Matke Ignácii Eggerovej zo dňa 2. septembra 1924 Pavol Jantusch píše: „*S radosťou Vám oznamujem, že sestry v Trnave si už, skrze moje sprostredkovanie, prenajali dom....*“ Ďalej píše ... „*Povedal som sestrám, že musia prísť hneď, inak by boli všetky naše doterajšie snahy zbytočné. Myslím, že som týmto mojím rozhodnutím preukázal službu Vášmu prianiu, ctihodná pani generálna predstavená, ale aj záujmom Kongregácie, áno, Božej veci. Môžete a máte sa tešiť z tejto skutočnosti.*“⁶²

V spomínanom liste Mons. Jantusch píše, že sprostredkoval sestrám dom od svojho priateľa, „*dómskeho*“ farára Jozefa Straku,⁶³ ktorý im prenechal svoj dom s nájomným 3000 korún za rok. Ako píše: „*Ja som to tak zariadil, lebo k takej výhode sa dá len zriedka dostať.*“⁶⁴

⁶¹ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky.* (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.; BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky: záverečná práca.* Bratislava: UK, 1994.

⁶² GA KTGL: List P. Jantuscha adresovaný Ignácii Eggerovej. str. 1

⁶³ Vdp. Jozef Straka bol kanonik a rektor Kňazského seminára sv. Cyrila a Metoda v Trnave, ktorý sa nachádzal v budove súčasného arcibiskupského úradu. V Trnave bol seminár v rokoch 1919 – 1936 a potom bol presunutý do Bratislavy. Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky.* (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy., DZURŇÁKOVÁ, Z. 2010. Komplex univerzitných budov v Trnave. In: ŠIMONČIČ, J.–HOLOŠOVÁ, A. (edit.): *Dejiny Trnavskej univerzity 1635 – 1777, 1992 – 2010.* Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. s. 287 – 297.

⁶⁴ GA KTGL: List P. Jantuscha adresovaný Ignácii Eggerovej. str. 1

Kanonický byt sa nachádzal na Kapitulskej ulici č. 3. Byt bol na poschodí a pozostával z troch obývacích izieb, kuchyne, kaplnky, chodby a sociálneho zariadenia.⁶⁵ Biskup Jantausch však v liste na rozdiel od sr. M. Augustíny Štanclovej spomína päť „krásnych“ izieb, kuchyňu, práčovňu a pivnicu. Byt si podľa neho nevyžadoval rekonštrukciu na rozdiel od tvrdenia sr. M. A. Štanclovej. Jantausch v liste pokračuje charakteristikou bytu slovami: „*Úplne odlúčené od sveta, v tesnej blízkosti kostola, v najpokojnejšej uličke Trnavy. Bol by to skutočne do neba volajúci hriech, keby to nechceli prevziať. Aj iná Kongregácia chcela tento dom (totiž milosrdné sestry z Rožňavy), ale keďže Vaše sestry prišli skôr, tak som túto vec rozhodol pre nich.*“⁶⁶

Do bytu sa nasťahovali štyri sestry, medzi nimi aj Matka Alexandrína Maďarová, ktorá bola poverená úlohou získania vhodného domu pre sídlo Slovenskej provincie Kongregácie a založenia Mariánskeho ústavu. Bola tiež predstavenou novovznikajúcej komunity. Dve sestry boli poverené vykonávať zbierku pre kúpu a rekonštrukciu domu budúceho sirotinca. Zbierka bola hlavným zdrojom príjmu pre tento účel. Dňa 1. septembra 1924 boli prijaté tri školopovinné dievčatá – kandidátky. Boli dané do internátu k uršulinkam⁶⁷ nachádzajúceho sa v susednej ulici. Kandidátky tam navštevovali vyššie triedy základnej školy. Pred Vianocami v roku 1924 sa presťahovali k sestrám, pretože byt bol už opravený a ako tak zariadený, aj keď ešte museli veľa strádať aj na živobytí. Začiatky boli pre mariánky ťažké. Sr. M. A. Štanclová uvádza situáciu, kedy si sestry požičali do prázdneho bytu stoličku, ktorá slúžila ako stôl pre jedlo prinesené v malom košíku. Jednému pánovi boli dlžné 250 Kčs. za istú prácu. Sestry mu nechceli hneď vrátiť požadovanú sumu, pretože sa obávali, že po vyplatení im nič nezostane, keďže presne toľko mali vo svojej pokladni. Na jeho naliehanie mu vyplatili posledné peniaze, a potom sa začali modliť, lebo im nič nezostávalo na jedlo. O chvíľu nato prišli traja dobrodinci, ktorí im venovali práve vyššie spomínanú sumu, čo sestry považovali za zázrak a Božie riadenie.⁶⁸

⁶⁵ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁶⁶ GA KTGL: List P. Jantauscha adresovaný Ignácii Eggerovej. str. 1

⁶⁷ Rímska únia rádu sv. Uršule prišla na územie Slovenska v roku 1646 do Bratislavy. Kláštor v Trnave založili v roku 1724. Sestry tam vyučovali dievčatá na ľudovej a meštianskej škole a na dievčenskom učiteľskom ústave. Mali tam aj opatrovňu a päť Mariánskych kongregácií spolu s 1250 žiačkami. Neskôr vytvorili aj internát pre dievčatá študujúce na učiteľskom ústave. Porov. KVASNIČKOVÁ, J. 1995. *Rehole včera a dnes – vo svete i u nás*. Bratislava : USPO Peter Smolík – Bratislava, 1995.

⁶⁸ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

Pre Matku Alexandrínu bola v ťažkých situáciách vzorom zakladateľka Kongregácie Matka Františka Lechnerová, ktorá podnikala stavby bez finančných prostriedkov, ale s veľkou dôverou v Božiu prozreteľnosť. Po dlhšom hľadaní sa jej podarilo nájsť vhodný dom. Prízemný dom bol situovaný na Emmerovej ulici⁶⁹ oproti továrni Figaro, ktorý vlastnil manželský pár bývajúcí v Trnave – Alex Joži (Alex Jozsy) ako obchodník s nábytkom a Mária, rodená Olachová (Maria Olach).⁷⁰ Kúpno-predajná zmluva (zápisnica č. 365/1925) bola uzatvorená 24. marca 1925. Zmluva má dve strany a obsahuje osem bodov. V prvom bode Alex Joži predáva svoju nehnuteľnosť Kongregácií Dcér Božskej Lásky zastúpenej generálnou predstavenou vo Viedni (Matkou Ignáciou Eggerovou). Nehnuteľnosť bola zapísaná v pozemkovej knihe mesta pod č. 986 pod A. I. r. č. 1 – 2. Cena nehnuteľnosti bola po dohode stanovená na celkovú sumu 195 000 Kčs. V druhom bode zmluvy boli spísané podmienky vyplatenia. Kongregácia sa zaviazala vyplatiť predávajúcemu do 4. apríla 1925 v hotovosti 25 000 Kčs a 75 000 Kčs vložiť na vkladnú knižku do Prvej Trnavskej banky v Trnave. Zvyšnú sumu v hodnote 95 000 Kčs mala kupujúca strana vyplatiť najneskôr do 1. augusta 1925. V štvrtom bode sú stanovené podmienky užívania. Kongregácia môže užívať záhradu a pivnicu od 1. mája 1925 pričom predávajúci má právo využívať záhradu do 1. augusta 1925. Predávajúci sa zaviazali vyprázdniť svoju nehnuteľnosť a odovzdať ju do užívania sestrám do 1. augusta 1925 s výnimkou dielne a jednej izby, ktorú budú bezplatne využívať do 1. novembra daného roka. Dane a iné poplatky spojené s domom preberá na seba Kongregácia od 1. augusta 1925. V ďalšom bode sa píše, že poplatky spojené s prepisom nehnuteľnosti preberá na seba Kongregácia, čo bolo vo výške 36 Kčs. Podľa siedmeho bodu mala zmluva nadobudnúť právoplatnosť až po jej schválení pápežom (Piom XI.). Zmluva obsahovala priložené potvrdenie o jej uskutočnení.⁷¹

Po prázdninách v roku 1925 sa tak mohli mariánky nastáhovať do nového domu. Nastáhovali sa tam spolu s 13 študujúcimi kandidátkami (k trom pôvodným pribrali k sebe ďalších desať). V dome však bolo nedostatok miesta, keďže pôvodný majiteľ ešte býval v jednej izbe. A tak kandidátky museli spať v dielni a v pivničnej jedálni na stoloch pre nedostatok postelí. Pivničnú jedáleň sestry využívali ako hosťovskú izbu, učebňu a žehliareň aj napriek jej nevyhovujúcim podmienkam, pretože bola vlhká a mala malé nepriehľadné okno. Po vystáhovaní pôvodných majiteľov sa podmienky pre kandidátky

⁶⁹ V niektorých archívnych dokumentoch je uvádzané číslo domu 14 a v iných číslo 28. Číslo domu 28 uvádza v dokumentoch Mariánsky ústav, číslo 14 je uvádzané v cirkevných a štátnych dokumentoch.

⁷⁰ Podoba mien v zátvorke je uvedená v Potvrdení o kúpno-predajnej zmluve.

⁷¹ AŽMR AF FDC. 1925. *Kúpno-predajná zmluva spolu s dodatkom k zmluve.*

a sestry zlepšili.⁷² Neskôr sestry zrenovovali dielňu a začali postupne prijímať siroty. Prvou prijatou sirotou bola Linka Schillerová, ktorá však ako prvá zo sirôt kvôli zlému fyzickému zdraviu zomrela 18. mája 1932.⁷³

Kongregácia tak po získaní vhodného domu mohla otvoriť ústav pre služobné dievčatá a siroty dňa 1. júla 1926 s názvom *Mariánsky ústav*. Služby ústavu boli vrelo odporúčané aj redakciou *Pútnika* v článku vydanom zo dňa 15. septembra 1926.⁷⁴

1.2 Mariánsky ústav v rokoch 1926 – 1950 , jeho prestavba a činnosť

Ústav susedil s krčmou pána Fischera,⁷⁵ ktorý po jeho otvorení nechal pre sestry zhotoviť do ich kaplnky sochu Božského Srdca Ježišovho.⁷⁶ Sestry si dali vyrobiť aj sochu sv. Jozefa, ktorú umiestnili do stredu dvora. Obidve sochy posvätil apoštolský administrátor Pavol Jantausch za asistencie vdp. Jozefa Straku a vdp. Gejzu Szűcsyho.⁷⁷

Na začiatku decembra v roku 1926 navštívila Mariánsky ústav nová generálna predstavená rehole – Matka Kostka Bauerová spolu so sr. Emerenciou. Sestry, kandidátky a siroty prichystali pre ňu uvítanie s programom. Bola to jej prvá vizitácia ústavu.⁷⁸

V Mariánskom ústave mala byť doživotne ubytovaná pani Helena Mířka z blízkej obce Abrahám, ktorá náhle zomrela začiatkom decembra 1928. Celé svoje dedičstvo venovala na stavbu ústavu.⁷⁹

Sestry získali povolenie na založenie kaplnky v dome a slúženie sv. omši v nej. To bolo dôležitým prostriedkom pre výchovu a vyučovanie dievčat, keďže prítomnosť kaplnky mala duchovne obohatiť dievčatá. Zo začiatku slúžieval každý deň sv. omše generálny vikár vdp. Mons. Jozef Minárik, ktorý mal veľmi rád sestry, kandidátky a siroty

⁷² Sr. M. A. Štanclová spomína, že bývalí majitelia domu si zaumienili tam dožiť aj napriek tomu, že sa pri predaji domu dohodli inak (čo bolo zakotvené aj v kúpno-predajnej zmluve). Kvôli vzrastajúcemu počtu členiek Mariánskeho ústavu sa na naliehanie Matky predstavenej po dvoch rokoch nakoniec odsťahovali. Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁷³ Porov. Ibid.

⁷⁴ Archív SSV. 1926. *Pútnik*. Trnava, 1926.

⁷⁵ Pán Fischer bol štedrým podporovateľom Mariánskeho ústavu až do svojej smrti dňa 29. júla 1949. Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁷⁶ Po Akcii R sa podarilo túto sochu zachovať ako jednu z mála vecí z Mariánskeho ústavu a v súčasnosti sa nachádza v provinciálnom dome – v kláštore Útulku sv. Jozefa na Halenárskej ulici č. 8 v Trnave.

⁷⁷ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁷⁸ Porov. Ibid.

⁷⁹ Porov. Ibid.

a aj ich štedro podporoval. Neskôr sa tu striedali miestni rehoľníci – najmä z rehole saleziánov.⁸⁰

Dňa 2. augusta 1928 bol Mariánsky ústav po vzniku Slovenskej provincie Kongregácie povýšený na jej provinciálny dom. Prvou jeho predstavenou bola sr. Matka Alexandrina Maďarová, ktorá sa stala aj provinciálnou predstavenou dňa 27. augusta 1928 do roku 1932, kedy bola Matkou Kostkou Bauerovou preložená na pozíciu predstavenej do USA.⁸¹

Neskôr po vzniku Prvej Slovenskej republiky v roku 1939 bol potrebný štátny súhlas k zriadeniu Mariánskeho ústavu ako sirotinca. Súhlas k zriadeniu Mariánskeho ústavu ako sirotinca a aj ako provinciálneho domu mariánok bol predložený Ministerstvu školstva a národnej osvety v Bratislave dňa 15. októbra 1940 od miestneho biskupa Pavla Jantauscha a vikára Jozefa Minárika. V liste sa spomína, že v Mariánskom ústave sa veľa sirôt vychováva k prospechu slovenského národa a štátu.⁸² Schvaľovací dekrét z Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave č. 47.978/42 – IV.2 zo dňa 12. decembra 1942, v ktorom oznamujú, že vláda Slovenskej republiky na zasadnutí dňa 2. decembra 1942 – prípis Predsedníctva vlády z 3. decembra 1942 č. 7525/2/1942 schválila zriadenie samostatnej slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky s provinciálnym domom v Trnave na Emmerovej ulici č. 28.⁸³

Prvé sv. prijímanie prijatých sirôt bolo v Mariánskom ústave v máji 1929. Neskôr sa konala birmovka, ku ktorej pristúpili kandidátky. Prvé tri kandidátky Mariánskeho ústavu navštevovali miestny učiteľský ústav u uršulínok. Jedna z kandidátok ho kvôli chorobe nedokončila, druhá z neho vystúpila a nakoniec ho dokončila v roku 1930 len jedna – sr. M. Augustína Štanclová, ktorá zmaturovala s vyznamenaním a stala sa prvou slovenskou učiteľkou z Kongregácie Dcér Božskej Lásky a aj prvou novickou už v novovytvorenom slovenskom noviciáte. V ďalších rokoch sa učiteľskému povolaniu vyučilo viacero kandidátok.⁸⁴

⁸⁰ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁸¹ GA KTGL. 2018. *Výpis z archívu*.

⁸² AŽMR AF FDC. Súhlas k zriadeniu domu v Trnave a k jeho povýšeniu na provinciálny dom, č.10.487/1940.

⁸³ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁸⁴ Porov. Ibid.

Mariánsky ústav mal všetky potrebné úradné potvrdenia pre vykonávanie svojej činnosti. Komisia zo sociálnej starostlivosti z Bratislavy pri kontrole zariadenia vyslovila svoju spokojnosť nad jeho vedením a prisľúbila ďalšiu finančnú pomoc.⁸⁵

Počet dievčat v ústave rástol, a preto bola potrebná prístavba domu. V dokumente zo dňa 2. mája 1929 sa píše, že Apoštolská administratúra v Trnave zastúpená biskupom Pavlom Jantauschom rozhodla dňa 25. apríla 1929 udeliť Kongregácii Dcér Božskej Lásky pre účel stavby a rozširovania ústavu v Trnave pôžičku v hodnote 300 000 Kčs. Túto sumu mala rehoľa splácať nasledujúcich desať rokov bez úrokov.⁸⁶ A tak po získaní týchto finančných prostriedkov začala Matka Alexandrina rozširovať Mariánsky ústav.

Hlavným zdrojom príjmu Kongregácie pre svoju činnosť pochádzala zo zbierok a milodarov ľudí. Na jednotlivé zbierky potrebovala rehoľa štátne a aj cirkevné povolenia. Úradnými záležitosťami sa zaoberala vždy jedna sestra poverená Matkou provinciálnou. Žiadosť o zbierku musela rehoľa podávať počas fungovania Mariánskeho ústavu niekoľkokrát. Zbierky boli schvaľované po dobu jedného roka.

Na činnosť Mariánskeho ústavu prispievali subvenciami Krajský úrad, ministerstvo sociálnej starostlivosti a okresný výbor.⁸⁷ Okrem toho každý kláštor Kongregácie Dcér Božskej Lásky platil príspevok provinciálnemu domu na jeho činnosť. Jednotlivé komunity tento príspevok platili väčšinou z učiteľského platu, ktorý sestry daného kláštora dostávali. Mariánsky ústav získaval peniaze aj od svojich nájomníkov, ktorým dali do užívania svoje role v blízkosti Trnavy. Role získali ako veno viaceré rehoľné sestry a ich vstupom do rehole majetok prešiel na Kongregáciu.⁸⁸

Dňa 11. februára 1931 vydal Krajský úrad v Bratislave výpisom s číslom 21.642/1931.-9 povolenie k vykonaniu verejnej zbierky milodarov na základe výmeru Ministerstva vnútra zo dňa 28. januára 1931 s číslom 5014/1931-10 v podanej žiadosti o povolenie zbierky milodarov na území Slovenska pre zaopatrenie prostriedkov na vydržiavanie sirotinca a útulne pre služobné dievčatá v Trnave. Podľa tohto povolenia sa zbierka mohla konať len na území Slovenska až do 31. decembra 1931. V povolení boli zakotvené viaceré podmienky, podľa ktorých mali vykonávatelia zbierky postupovať. Jednou z podmienok bolo, aby si sestry zapisovali milodary do dvoch knižiek. Na prvej

⁸⁵ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy

⁸⁶ GA KTGL č. 3364/929.

⁸⁷ ŠA TT. Účtovná kniha 1944 – 1948 Kongregácie Dcér Božskej Lásky.

⁸⁸ ŠA TT. Účtovná kniha 1944 – 1948 Kongregácie Dcér Božskej Lásky.; Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp].

strane knižky mal byť nalepený výnos, ktorým bola zbierka povolená a na druhej strane podpis zbierajúcej osoby a potvrdenie okresného úradu. Pred konaním zbierky v danej obci sa mali sestry hlásiť u jej vrchnosti (starostu, príp. notára), preukázať sa patričným potvrdením a oboznámiť ich s dobou trvania zbierky, čo bolo potrebné zapísať aj do zbierkovej knižky. Do knižky sa mal každý darca sám podpísať a napísať k tomu sumu, ktorú daroval. Hocijaké úpravy boli v zbierkových knižkách zakázané. Taktiež bolo zakázané vykonávať zbierku v štátnych úradoch, ústavov a podnikov. Sestry boli povinné sa pri zbierke chovať taktne. V knižke bolo povinné zapisovať aj výdavky spojené s uskutočňovaním zbierky. Po jej ukončení mali sestry najneskôr do 1. februára 1932 odovzdať podrobné vyúčtovanie v dvoch rovnopisoch so všetkými dokladmi (zbierkové knižky, výdavkové doklady, povolovací výnos) Okresnému úradu v Trnave, ktorý mal vyúčtovanie preskúmať, potvrdiť a presvedčiť sa, či výsledok (t.j. peniaze) zbierky bol použité pre účel, pre ktorý bola zbierka povolená.⁸⁹

Peniaze zo zbierky boli použité na rekonštrukciu Mariánskeho ústavu, pretože pre narastajúci počet jeho členiek boli vtedajšie priestory ústavu nevhodné a bola nutná ďalšia prístavba. Rekonštrukciu začala Matka Alexandrina, ale pre jej preloženie do USA ju dokončila nová predstavená – sr. M. Leona Štolfová. Rekonštrukcia trvala približne dva roky. Po jej skončení zrenovovaný ústav posvätil z poverenia Mons. Jantauscha generálny vikár Jozef Minárik za účasti kanonika vdp. Straku a vdp. Novotného. Neskôr bola v ústave biskupská vizitácia, ktorú z poverenia biskupa vykonali trnavský opát vdp. Alojz Zeliger a vdp. Anton Gažo. O Mariánskom ústave a činnosti sestier sa vyjadrili pozitívne.⁹⁰

Po odchode Matky Alexandríny dňa 28. januára 1932 bola na základe listu generálnej predstavej Matky Kostky Bauerovej zo dňa 29. januára 1932 menovaná sr. M. Leona Štolfová ako zástupkyňa provinciálnej predstavej.⁹¹ Dňa 7. júla 1932 prišla do Trnavy Matka Kostka Bauerová, aby sr. M. Leonu Štolfovú uviedla do funkcie provinciálnej predstavej.⁹² Pri svojej návšteve uskutočnila aj vizitáciu Mariánskeho ústavu, ktorý sa jej veľmi páčil.⁹³

Vo februári 1935 sa pristúpilo k tretej rekonštrukcii Mariánskeho ústavu. Stavbou boli poverení Jozef Bilík so synom architektom Mikulášom Bilíkom. Táto rekonštrukcia bola

⁸⁹ AŽMR AF FDC. 1931. Výpis č. 21.642/1931.-9: Povolenie k vykonaniu verejnej zbierky milodarov.

⁹⁰ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁹¹ GA KTGL. 1932. Výpis. Menovací dekrét pre slovenskú provinciu.

⁹² Ibid.

⁹³ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

najrozsiahlejšia, pretože sa robila nadstavba objektu. Na jej uskutočnenie bola vyčlenená suma 180 000 Kčs. Koncom júla 1935 bola rekonštrukcia ukončená a začiatkom septembra vzrástol počet ubytovaných sirôt na 52.⁹⁴ Pôvodne boli vypracované plány nadstavby, ktoré si vyžadovali veľké finančné prostriedky. Pre ich nedostatok sa rozhodlo pristúpiť k vypracovaniu plánu šetrnejšej nadstavby. Na žiadosť Matky provinciálnej zo dňa 13. augusta 1935 k udeleniu užívacie povolenia na nadstavbu bol starostom Trnavy udelený platobný príkaz na poplatok v sume 100 Kčs. podľa pravidiel o vyberaní obecných poplatkov za stavbu.⁹⁵

Po dokončení nadstavby bol vypracovaný architektom Mikulášom Bílikom *Odhad nemovitosti*⁹⁶ vydaného dňa 19. októbra 1936, v ktorom podrobne na štyroch stranách popísal celú budovu a jej prináležiace súčasti. Po rekonštrukcii objektu ho uvádza ako novostavbu (nadstavbu, pôvodnú budovu ako adaptovateľnú) s malou záhradou v rozlohe 550 m². Dom s dvorom má rozlohu 1140 m². Ľavé a pravé krídlo objektu bolo postavené z chlievov, ktoré sa tam kedysi nachádzali. Dom má na záhrade vlastnú studňu a chliev na chov ošípaných. Objekt je takmer celý podpivničený (pravé krídlo má podpivničenú iba malú časť), má povalu a vchod so železnými dverami, kde sa nachádza prejazd. Hlavný vchod je umiestnený v strede budovy. Výška jednotlivých miestností dosahuje 3,20 – 3,50 metra, v suteréne 2,40 metra, v kaplnke a sakristie 5 metrov. Budova je postavená z pálenej tehly, má drevené okná a dvere, na kaplnke sú okná vyplnené ornamentným sklom. V celej stavbe je zavedené elektrické vedenie, kanalizácia a vodovod. Objekt má vlastné oplotenie. Ako uvádza Bílik, konečne sú v budove aj kúpeľne a záchody. V budove sa na vykurovanie používajú kachle na uhlie, v kuchyni je veľký stavaný šporák. Celková suma objektu bola vyčíslená na 557 400 Kčs. Sr. M. Blanka spomína, že v kachliach kúrili najskôr uhlím, ktoré nosili v košoch a neskôr používali aj koks. Z kachlí sa na povale usadzovali sadze, kde dávali sušiť posteľné prádlo a oblečenie, tak museli dávať pozor, aby im nič nespadlo na zem, lebo by to ušpinili. Preto biele veci sušievali v žehliarni a niekedy aj na dvore. Na dvore chovali asi 4 prasce a 20 sliepok.⁹⁷

Rozhodnutím Bernej správy v Trnave zo dňa 28. marca 1935 bolo zrušené trvalé oslobodenie domovej dane pre Mariánsky ústav platné od 21. júla 1927 kvôli zmene

⁹⁴ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

⁹⁵ AŽMR AF FDC. Platobný rozkaz č. 16142/1935 zo dňa 13. augusta 1935, Obecný úrad v Trnave.

⁹⁶ AŽMR AF FDC. BÍLIK, M. 1936. *Odhad nemovitosti* zo dňa 19. októbra 1936.

⁹⁷ Porov. Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp]

zákona z roku 1909, ktorý nahradil nový v roku 1927.⁹⁸ Na toto rozhodnutie reagovala Matka Leona Štolfová žiadosťou o trvalom oslobodení od domovej dane dňa 12. apríla 1935,⁹⁹ kde sa odvoláva na zákon 76/1927. Ako dôvod uvádza opateru chudobných sirôt, ošetrovanie dievčat prepustených z nemocnice a opaterou služby neschopných žien (starých slúžok). Pravdepodobne bolo ďalšie stanovisko Bernej správy záporné, keďže v účtovnej knihe Kongregácie nachádzame medzi výdavkami rehole zaznačené aj rôzne dane, ktoré museli platiť.¹⁰⁰

Mariánsky ústav a jeho zariadenie dala Matka provinciálna poistiť proti krádeži a vlámaniu vo Vzájomne poisťovacej banke Slavia¹⁰¹ s filiálkou v Bratislave.¹⁰² Zmluvu uzatvorila so zástupcom banky s p. Macháčkom v Trnave. Poistka bola vystavená na 10 rokov, od 29. januára 1935 – 29. januára 1945. Banka sa zaviazala nahradiť prípadnú vzniknutú škodu na majetku až do výšky 15 000 Kčs. Poistné s vedľajšími poplatkami bolo stanovené na jeden rok v sume 91 Kčs. Predmetom poistky bolo 15 uzamknutých miestností sirotinca, v ktorých sa nachádzali nasledujúce poistené veci: koberce, záclony, zrkadlá, odev, obuv, periny, knihy, posteľné prádlo, obrazy, sklenené a porcelánové predmety, kuchynské náradie, hudobné nástroje, nástenné a stojace hodiny, strieborné veci pre kuchyňu, šijací stroj, strieborné príbory, oblečenie na povale do výšky 500 Kčs., zásoby potravín a vína. Ďalšiu poistku proti vlámaniu a krádeži uzavrela Matka provinciálna s bankou Tatra¹⁰³ – Poisťujúca účastinná spoločnosť v Bratislave.¹⁰⁴ Zmluva bola uzavretá 3. januára 1944 so zástupcom banky Martinom Remenárom v Trnave na dobu 15 rokov, od 29. januára 1944 – 29. januára 1959. Táto poistka bola náhradou poistky č. 16.047. Dôvodom uzavretia novej poistky bolo to, že po Viedenskej arbitráži v roku 1938 a neskoršom vzniku Slovenského štátu v roku 1939 mali dovolenú činnosť na území Slovenska len tri malé poisťovne. Pravdepodobné je aj to, že Matka provinciálna chcela uzavrieť poistku proti krádeži s náhradou škody vo vyššej hodnote a Tatra ponúkala na tú dobu pomerne neobvyklé vysoké sumy úhrad. Taktiež je pravdepodobné, že vzrástla aj hodnota objektu, pretože v dokumente sú uvádzané aj ďalšie poistené veci, ako

⁹⁸ AŽMR AF FDC. 1935. Berná správa v Trnave, č. XXII-245/32.

⁹⁹ AŽMR AF FDC. 1935. Žiadosť o trvalé oslobodenie od dane domovej, č. 96/1935.

¹⁰⁰ ŠA TT. Účtovná kniha 1944 – 1948 Kongregácie Dcér Božskej Lásky.

¹⁰¹ Bola založená v roku 1827. Jej činnosť bola násilne prerušená po jej znárodnení v roku 1948 až do 90.-tych rokov 20. storočia, kedy skončil monopol Českej poisťovne a boli dovolené konkurenčné poisťovne.

¹⁰² AŽMR AF FDC. 1935. Smluva poisťovacia č. 1,019.299.

¹⁰³ Bola založená v roku 1940 v Bratislave. Bola najväčšou poisťovňou na území Slovenska do roku 1945. Znovu založená bola v roku 1995, kedy bola zapísaná do obchodného registra a v roku 2008 ju kúpila Poštová banka, ktorá zmenila v roku 2015 jej názov na Poisťovňa poštovej banky.

¹⁰⁴ AŽMR AF FDC. 1944. Smluva poisťovacia č. 1,019.299. Poistka č. 2, 501.831.

napr. rádio, kožušiny. Poistka bola vystavená na sumu 60 000 Ks. Suma poistného bola stanovená na 131 Ks.

V júli 1936 pri návšteve Trnavy zavítal do Mariánskeho ústavu dr. Karol Kašpar, kardinál ČSR, ktorý pochválil činnosť sestier. V tom istom roku stúpila do rehole Alžbeta Šimová, neskôr sr. M. Bonaventúra, ktorá po smrti svojho strýka kanonika vdp. Štefana Pašku z Veľkých Bielíc, priniesla do Mariánskeho ústavu celú jeho pozostalosť i s nábytkom.¹⁰⁵

Matka Alexandrína Maďarová sa vrátila do Trnavy dňa 7. júna 1938. Po svojom návrate z USA bola znova vymenovaná Matkou Kostkou Bauerovou do funkcie provinciálnej predstavenej dňa 21. augusta 1938 na dobu troch rokov.¹⁰⁶ Neskôr bola táto doba predĺžená a Matka Alexandrína svoju pozíciu zastávala až do svojej smrti v roku 1964.¹⁰⁷ Bývalá provinciálna predstavená Matka Leona Štolfová bola 1. septembra 1938 vymenovaná za predstavenú kláštora Útulku sv. Jozefa v Trnave, ktorý bol posvätený dňa 25. apríla 1937. Kláštor mal slúžiť ako domov pre staré slúžky, ale ubytovával aj pracujúce ženy, študentky a kňazov profesorov pôsobiacich na biskupskom gymnáziu. Sr. M. Leona funkciu predstavenej Útulku sv. Jozefa zastávala do svojej smrti – 20. marca 1945. Namiesto nej bola vymenovaná sr. M. Vladimíra Dvončová. V roku 1947 tam pôsobilo deväť sestier.¹⁰⁸

Koncom septembra 1940 navštívil sirotinec Štefan Šebej, prezident najvyššieho účtovného kontrolného úradu v Bratislave, spolu so svojou manželkou. Po prezretí si celého ústavu vyslovili obdiv nad poriadkom a hygienou ústavu a prisľúbili svoju podporu. O pár mesiacov neskôr získali sestry povolenie zbierky, pretože bola dlhší čas úradne zrušená. Ministerstvo vnútra vykonalo kontrolu v ústave a vyjadrilo spokojnosť s jeho činnosťou. Župný úrad v Bratislave daroval ústavu v máji 1941 milodar v hodnote 20 000 Kčs.¹⁰⁹

Dňa 19. decembra 1940 vydalo Ministerstvo vnútra ďalšie povolenie pre sestry Mariánskeho ústavu na vykonanie zbierky milodarov. Zbierka mohla prebiehať na území Slovenskej republiky až do 31. decembra 1941. Tak ako predošlé zbierky, musela aj táto splniť určité podmienky. Tie sa takmer vo všetkom zhodovali s podmienkami z povolenia

¹⁰⁵ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

¹⁰⁶ GA KTGL. 1938. Vymenovávací dekrét do funkcie provinciálnej predstavenej v Slovenskej provincii.

¹⁰⁷ AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači), 4 s.

¹⁰⁸ GA KTGL. 2018. *Výpis z archívu*.

¹⁰⁹ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

zbierky z roku 1931. Novinkou v tomto povolení bolo, že sestry mohli minúť maximálne 5% z celkovej vyzbieranej sumy na náklady spojené s jej vykonaním. Na konci povolenia je podpísaný za ministra Huba pod dobovým heslom Na stráž!¹¹⁰ Neskôr bola táto zbierka predĺžená povolením zo dňa 26. novembra 1941, ktorú podpísal Dr. Macejovič. Sestry mohli vykonávať za tých istých podmienok zbierku do 31. decembra 1942.¹¹¹ Druhýkrát bolo získané povolenie predĺženia zbierky dňa 1. decembra 1942 na dobu ďalšieho roka. Vyúčtovanie mali sestry predložiť sociálnemu ústavu HSLŠ v Bratislave.¹¹²

Sr. Blanka spomína, že na zbierky boli určené štyri sestry, ktoré chodili vo dvojici. Najčastejšie vykonávali zbierky dve sestry – sr. M. Dominika Šimurková (+21. august 1992) a sr. M. Minora Luprichová (+13. november 1984). Sr. M. Paulína chodila tiež na zbierky spolu so sr. M. Anzelmu a sr. M. Julianou. Okrem nich istý čas chodili aj sr. M. Mechtilda, sr. M. Minora a sr. M. Štefánia. Na zbierky chodili pešo, výnimočne vlakom. Spávali u ľudí alebo po farách. Väčšinou zbierali peniaze, ale brali aj vecné dary (vajíčka, obilie...). Získané peniaze posielali poštou do Mariánskeho ústavu. Vecné dary buď predali kňazom na fare, alebo si ich uschovali u dôveryhodných ľudí a iné sestry prišli pre ne. Do Mariánskeho ústavu sa vracali iba na sviatky. Úradné veci ohľadom zbierok riešila sr. M. Karolína Rebrová (+4. január 2000), ktorá bola účtovníčkou rehole. Viedla tiež doteraz zachovalú účtovnú knihu z rokov 1944 – 1948. Väčšinou chodili sestry na zbierky do okolia Trnavy, ale boli aj v Košiciach a Poprade. Poprad bol vraj taký chudobný, že tam takmer nič nedostali. Po 2. sv. vojne bola rozšírená taká veľká chudoba, že ľudia boli nahnevaní na ľudí, ktorí chodili po zbierkach. Sr. M. Blanka spomína situáciu, kedy do chudobnej rodiny prišla jedna ich sestra a ešte nestihla nič povedať, hneď ju gazda poslal preč, so slovami: „*Čo tu chceš? Teraz tu bol Františkán!*“ Ľudia mali sami problém vychovať svoje deti, pretože v tom čase bola ešte zaužívaná veľká rodina. Sestry pri zbierkach sa vždy správali úctivo a aj keď im niekedy ľudia nedali nič, vždy sa poďakovali. Paradoxom však bolo, že najviac sa snažili prispievať chudobní na rozdiel od tých bohatších. Mariánky žiadali jednotlivé firmy o ich príspevky, napr. na Mikuláša žiadali firmu Figaro, aby venovala sirotám pomoc vo forme sladkostí.¹¹³

¹¹⁰ AŽMR AF FDC. Povolenie zbierky milodarov Mariánskemu ústavu - sirotincu, č. 200.371/II.a-1940.

¹¹¹ AŽMR AF FDC . Povolenie zbierky milodarov Mariánskemu ústavu - sirotincu, č.108.583/II.4/1941.

¹¹² AŽMR AF FDC .Povolenie zbierky milodarov Mariánskemu ústavu – sirotincu, č. 21-7856-2/1942.

¹¹³ Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp].; Svedectvo sr. M. Paulíny Pánisovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp].; ŠA TT, účtovná kniha 1944 – 1948 Kongregácie Dcér Božskej Lásky.

Z výkazu o stave rehoľných domov Kongregácie dcér Božskej Lásky v trnavskej diecéze zo dňa 4. júla 1947¹¹⁴ sa dozvedáme viaceré skutočnosti. Zmenil sa názov ulice z Emmerovej na Rooseveltovú. Miestnou predstavenou kláštora bola sr. M. Lýdia Raučinová, provinciálnou predstavenou sr. Alexandrina Maďarová a provinciálnou sekretárkou sr. M. Karolína Rebrová. V tom čase bolo v Marianume 22 sestier, 10 novíciek a 17 kandidátok (spolu 52). Nachádzal sa tu noviciát rehole, ktorý bol presunutý zo Spišskej Soboty v roku 1941. Novicmajsterkou bola sr. M. Oliva Špačková. Dňa 17. apríla 1944 bol dočasne noviciát presunutý do Dolnej Krupej kvôli hrozbe bombardovania mesta Trnavy ako priemyselného centra.¹¹⁵

V máji 1944 navštívil Mariánsky ústav vyslanec z Ríma, apoštolský nuncius J.E. dr. Giuseppe Burzo v sprievode pronotára Ambróza Lazíka. Pre sestry to bola veľká pocta a udalosť.¹¹⁶

Sr. M. Blanka spomína, že Nemci boli s rehoľníkmi veľkí kamaráti, neubližovali im. Za Mariánskym ústavom v budove Katolíckej jednoty bývali najskôr umiestnení ranení Nemci. Niektorí z nich prišli k sestrám do kaplnky na polnočnú omšu počas Vianoc. Spolu s nimi spievali po nemecky Tichú noc.¹¹⁷

Kvôli bojom na východnom Slovensku a presúvaní sovietskych vojakov v roku 1944 prišli mariánky z kláštora v Michalovciach do Trnavy. Zo svojho kláštora si vzali len to najdôležitejšie. V marci roku 1945 padlo blízko Mariánskeho ústavu niekoľko bômb ľahšieho kalibru. Ľudia sa vo veľkom počte išli presvedčiť, či sa sestrám niečo nestalo, lebo v meste sa šírili správy, že boli zabití alebo zasypaní v kryte so sirotami. Sestry aj siroty boli v poriadku, bomby spôsobili iba škody na majetku budovy – boli rozbité okná od veľkého tlaku a pod. Kvôli priblíženiu frontu do Trnavy mnohí ľudia opúšťali svoje domovy. Siroty išli domov k svojim rodinám a sestry sa uchýlili do pivnice k saleziánom. Najskôr Matka Alexandrina chcela zostať v Mariánskom ústave, lebo verila, že im sovietski vojaci neublížia. Na kláštornú bránu dala veľkými písmenami po rusky napísať monastýr (kláštor). Mariánsky ústav najskôr opustili štyri sestry, medzi nimi sr. M. Marieta a sr. M. Blanka a odišli k saleziánom. Po ceste stretli pochod sovietskych vojakov, ale podarilo sa im dostať bočnými ulicami do pivnice k saleziánom. Na druhý deň prišla aj

¹¹⁴ Výkaz bol predložený na základe vzácneho prípisu Apoštolskej administratúry č. 5972/1947 zo dňa 16. júna 1947.

¹¹⁵ AŽMR AF FDC. Výkaz o stave rehoľných domov Kongregácie Dcér Božskej Lásky v trnavskej diecéze č.307/194.; Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

¹¹⁶ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

¹¹⁷ Porov. Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp].

Matka Alexandrína spolu s ostatnými sestrami. V Mariánskom ústave ostali len dve sestry – sr. M. Veronika a sr. M. Dominika, lebo chceli brániť majetok sirotinca. V kryte u saleziánov zostali asi 6 dní (sr. M. A. Štanclová uvádza 4 dni). Jeden deň prišiel k týmto dvom sestrám opitý sovietsky vojak, ktorý s namierenou zbraňou si vyžadoval, aby sa mu podvolili. Sestry nechceli prísť o svoje panenstvo, a preto sa mu nechceli poddať. Sr. M. Veronika vybehla na poschodie a chcela vyskočiť z okna. V tom prišiel za nimi veliteľ sovietskej posádky a vojaka spacifikoval. Pýtal sa ich, či tam nie je Germán a keď povedali, že nie, tak sa spýtal sestier, prečo tam zostali, nech zamknú dvere a schovajú sa. Sestrám sa podarilo z Mariánskeho ústavu odísť do krytu za svojimi spolusestrami za pomoci saleziána vdp. Jozefa Chrenka. Veľmi plakali, ale boli šťastné, že prežili. Na sirotinec dozerali počas neprítomnosti sestier saleziáni. Do krytu za sestrami prišiel bohoslovec Pavel Hnilica (neskôr biskup), ktorý ich ubezpečil, že budova sirotinca je v poriadku, nič tam nechýba, iba jedno okno bolo rozbité. Sovietski vojaci zostali v Trnave asi trištvrte roka. Neskôr sa vojaci premiestnili do budovy Katolíckej akcie, ktorý bol vedľa Mariánskeho ústavu. Sr. M. Blanka spomína, vojaci boli hluční, pravidelne spievali aj do 22.00 hod. Sestry kvôli nim nemohli často spať. Mala taký dojem, že sa im nechcelo vrátiť do vlasti. Mariánky sa starali aj o ľudí, ktorí u nich hľadali pomoc. Šesť sestier vo dne v noci sa striedalo v starostlivosti o ľudí, ktorí hľadali u nich pomoc. Pripravovali im ubytovanie, jedlo, pretože prichádzali veľakrát pešo. Doprava bola zničená, železnice boli v dezolátnom stave po náletoch. Stravu poskytovali zo svojich zásob a zo zásob Charity, ktorá poverila sestry touto akciou. Počas tejto akcie poskytli 2941 nocľahov, 2568 raňajok, 10 976 obedov, 523 olovrantov 9 996 večerí. Okrem jedla poskytovali aj ošetrovateľskú pomoc. Sr. M. Blanka spomína, že Nemci boli s rehoľníkmi veľkí kamaráti, neublížovali im.¹¹⁸

Po skončení 2. sv. vojny došlo k výrazným zmenám. V Mariánskom ústave bolo ubytovaných 54 sirôt. Povolanie pomocníč v domácnostiach prestalo existovať, preto sa sestry orientovali už iba na starostlivosť o siroty. Pre chudobných ľudí z mesta sa zaviedla v sirotinci polievková akcia, počas ktorej sestry pripravovali ľuďom obedy. Dňa 28. mája 1945 odišli sestry z Michaloviec späť do svojho kláštora spolu s ostatnými sestrami z iných komunit. Na príkaz Policajného úradu a Miestneho národného výboru v Trnave sa

¹¹⁸ Porov. Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp]; AŽMR AF FDC . 2017. Svedectvo Ely Čurajovej, kandidátky rehole.; ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcéry Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

z Maránskeho ústavu musela vystáhnovať doživotne prijatá na zaopatrenie Anna Wägerlová, keďže bola nemeckej národnosti. Odišla ku svojej sestre do Bratislavy. Odvoz jej vecí uhradil ústav. Sr. M. Blanka spomína, že bola psychicky chorá. Krátko po svojom príchode do Mariánskeho ústavu išla doniesť v koši uhlie, keď v tom ju Anna prekvapila svojím krikom. Zľakla sa a rozsypala uhlie. Potom musela schody vyčistiť. Až neskôr jej Matka Alexandrína povedala o jej chorobe.¹¹⁹

Po vojne boli opravené všetky škody na budove sirotinca a celý dom bol znova vymaľovaný. Dňa 5. januára 1947 navštívil Mariánsky ústav vdp. Ambróz Lazík, ktorý si obzrel vynovené priestory sirotinca a pochválil činnosť sestier.¹²⁰

Kanonickú vizitáciu kláštora vykonal dňa 30. decembra 1947 vdp. Kanonik Karol Jarábek. Pochválil sestry, že dodržiavajú pravidlá Matky Františky, ako aj poriadok, klauzúru (v izbách sestier) a mlčanlivosť. Podotkol, že nemá čo reformovať.¹²¹

Dňa 10. januára 1948 Povereníctvo sociálnej starostlivosti v Bratislave poskytlo ústavu výpomoc v hodnote 50 000 Kčs. za sociálnu činnosť sestier v roku 1947. Sestry mohli vďaka tomu z časti tejto sumy zakúpiť do 100 postelí nové matrace. V roku 1948 bola mimoriadne rýchlo povolená ďalšia zbierka v zmysle výmeru Povereníctva vnútra v Bratislave, č. 1387/1-V/5-1948, zo dňa 13. januára 1948. Na zbierke vykonávanej v tom roku sa podarilo sestrám získať za dva mesiace 475 kg bravčovej masti a 24 kg husacieho tuku. Štedrú pomoc získali aj od brata už mŕtvej sr. M. Leony Štolfovej – Jána Štolfu, ktorý bol v USA veľkostatkárom. Sestrám daroval veľký balík látok, krajčírskych potreby a 11 kg bielej sušenej fazule. K tomu pripojil i šek v hodnote 100 dolárov. Dňa 19. mája 1948 dostali sestry pre siroty príspevok v hodnote 10 000 Kčs. od Okresnej správnej komisie v Trnave na sociálne účely. Mariánsky ústav získal v roku 1948 aj podporu v hodnote 4000 Kčs. od Mestskej sporiteľne v Trnave. Niektoré miestnosti sirotinca si vyžadovali opäť maľbu, lebo v dôsledku kúrenia sa zašpinili. Na tento účel prispel neznámy darca sumou až 15 000 Kčs. Zo zbierky z Charitnej nedele prispel sumou 7000 Kčs. aj biskup Ambróz Lazík. Ďalšiu štedrú podporu získali sestry 2. júna 1949 v hodnote 10 000 Kčs. od Okresnej komisie v Trnave.¹²²

¹¹⁹ Porov. Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp].; ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

¹²⁰ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

¹²¹ Porov. Ibid.

¹²² Porov. Ibid.

V zmysle zákona č. 46/1948 o novej pozemkovej reforme vyzvala Miestna roľnícka komisia v Abraháme vo veci nehnuteľností mariánok k rokovaniu o výkupné právo. Prenechanie prenájmu rolí im jednohlasne aj naďalej priznali. Role boli veľmi dôležitým zdrojom potravín pre Mariánsky ústav.

Po víťaznom februári v roku 1948 bolo zjavné, že sa chystajú opatrenia voči katolíckej Cirkvi. Postupne zavádzajúce opatrenia mali odstrániť jej vplyv v spoločnosti. Dňa 30. mája 1949 prišiel do Mariánskeho ústavu list o poštatnení sirotinca. Dňa 30. júna 1949 museli všetky siroty a kandidátky opustiť Mariánsky ústav v zmysle štátneho nariadenia. Siroty boli presunuté do Detského domova v Púchove. Dievčatá nechceli odísť, lúčili sa so sestrami so slzami v očiach. Dňa 1. septembra 1949 začal nový školský rok bez kandidátok – študentiek a sirôt. Sestry si smutne pripomenuli 25. výročie pôsobenia Mariánskeho ústavu v Trnave.¹²³

1.3 Kňazi Mariánskeho ústavu

Prvým duchovným správcom Mariánskeho ústavu bol vdp. Kanonik Gejza Szűcsy. Pôsobili tu viacerí kňazi, najmä z rehole saleziánov. Jednotliví kňazi zastávali rôzne funkcie. V roku 1947 bol duchovným správcom kaplnky vdp. Valerián Kňazovič. Riadnym spovedníkom bol vdp. Augustín Raška od 6. augusta 1944 do 31. augusta 1947, ktorý bol správcom kaplnky kláštora Útulku sv. Jozefa v Trnave. Funkciu mimoriadneho spovedníka zastával vdp. Anton Gažo.¹²⁴ Duchovným správcom kaplnky a katechétom novíciek sa stal v roku 1948 vdp. Jozef Chrenko. Okrem mnohých kňazov tu slúžili mimoriadne omše aj viacerí biskupi – napr. Pavol Jantausch a Ambróz Lazík.¹²⁵ Sestry platili za službu konania sv. omší saleziánom každý mesiac a aj pri jednotlivých omšiach.¹²⁶

V Mariánskom ústave sa konali aj primície vdp. Pavla Gajdoša z Kňazíc (v súčasnosti Žitavany). Pochádzal z chudobnej rodiny, preto jeho rodičia poprosili sestry, aby mu

¹²³ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.; BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*: záverečná práca. Bratislava: UK, 1994.

¹²⁴ Porov. AŽMR AF FDC . 1947. Výkaz o stave rehoľných domov Kongregácie Dcér Božskej Lásky v trnavskej diecéze č.307/1947.

¹²⁵ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

¹²⁶ ŠA TT, účtovná kniha 1944 – 1948 Kongregácie Dcér Božskej Lásky.

pripravili túto slávnosť spolu s oslavou. Sestry ich žiadosť prijali a na slávnosti sa okrem rodiny, sestier a sirôt zúčastnili aj sestry z iných rehôľ.¹²⁷

Významným saleziánom, ktorý pôsobil v Mariánskom ústave bol aj don Titus Zeman.¹²⁸ Sr. M. Blanka spomína, že do Mariánskeho ústavu chodili slúžiť omše siedmi saleziáni, ktorí sa striedali aj napriek väčšej vzdialenosti. Sr. M. Blanka spolu s ďalšími sestrami skladala večné sľuby v kaplnke Mariánskeho ústavu. Sv. omšu so slávnosťou viedol vdp. Jozef Minárik a asistoval mu don Titus Zeman. Ten povzbudzoval siroty v Mariánskom ústave, aby sa radi modlili, že aj z nich si môže Pán Boh vyvolať rehoľné povolania. Zo šiestich sirôt sa neskôr stali rehoľné sestry Kongregácie Dcér Božskej Lásky. Z tejto slávnosti sa zachovala fotka, kde zreteľne vidieť dona Titusa Zemana.¹²⁹ Sr. M. Anzelma spomína, že saleziáni chodili z Kopánky do Mariánskeho ústavu pešo alebo na bicykli. Titus Zeman bol podľa nej veľmi skromný a zbožný. Často sa usmieval a príjemne vystupoval. Pre jeho zbožnosť predpokladala, že bude svätý. Jej predpoklad sa neskôr splnil, keď bol vyhlásený za blahoslaveného.¹³⁰ Sr. M. Paulína si na Titusa Zemana spomína ako na veľkého huncúta, ktorý pekne kázal a rád žartoval. Sestričke povedal, keď bola ešte novicka zo žartu: „*Sestrička Vy si ešte pamätáte, že je zima?*“ (snehu vtedy bolo po kolená). Podľa nej bol veľmi zbožný a dobrý kňaz. Okrem saleziánov chodievali slúžiť omše aj františkáni.¹³¹

1.4 Výchovno-vzdelávací plán, program dňa a činnosť v Mariánskom ústave

V Mariánskom ústave sa výchova dievčat riadila podľa vydaných diel Matky Františky Lechnerovej, a to *Pravidlami pre chovanky inštitútov Dcér Božskej Lásky* a

¹²⁷ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

¹²⁸ Narodil sa 4. januára 1925 vo Vajnorochoch. Za kňaza bol vysvätený 23. júna 1940 v Turíne. V rokoch 1943 – 1946 pôsobil v Trnave na biskupskom gymnáziu. Kvôli komunistickému režimu v ČSR viedol tri tajné výpravy saleziánskych bohoslovcov a kňazov do Ríma. Pri tretej výprave bol chytený 9. apríla 1951 v Malých Levároch. Dňa 22. februára 1952 bol odsúdený na 25 rokov väzenia. Bol väzený v Ilave, neskôr v likvidačnom tábore nútených prác v Mírove, potom v tábore smrti v Jáchymove, Leopoldove a Valdiciach. Dňa 10. marca 1964 bol podmienene prepustený. Počas svojho života absolvoval 58 výsluchov s mučením. Zomrel na následky podlomeného zdravia spôsobeného mučením vo väzeniach dňa 8. januára 1969. Rehabilitovaný bol štátom od všetkých trestov 27. februára 1991. Za blahoslaveného bol vyhlásený dňa 30. septembra 2017 v Bratislave. Porov. SLEPČAN, P. a kol. 2017. *Neodpočívaj, pomáhaj. Fakty zo života blahoslaveného Titusa Zemana a pohľady na jeho osobnosť*. Trnava: Dobrá kniha, 2017.

¹²⁹ Porov. Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej, FDC – *Titus Zeman v mojom živote*. [online]. 2017 [cit. 8. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://marianky.sk/svedectvo-sr-m-blanky-balonovej-fdc-o-bl-titusovi-zemanovi>

¹³⁰ Porov. Svedectvo sr. M. Anzelmy Cibikovej, FDC – *Titus Zeman v mojom živote*. [online]. 2017 [cit. 8. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://marianky.sk/svedectvo-sr-m-anzelmy-cibikovej-fdc-o-bl-titusovi-zemanovi>

¹³¹ Svedectvo sr. M. Paulíny Pánisovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp].

Plánom výchovy pre školy a inštitúty Dcér Božskej Lásky. V náboženskej výchove sestry uplatňovali tzv. zlaté zrnká Matky Františky:

- žiadne ráno bez vrúcnej modlitby,
- žiadna práca bez dobrého úmyslu,
- žiadna radosť bez vďačného pohľadu k nebu,
- žiadny rozhovor bez vnímania všadeprítomného boha,
- žiadne utrpenie bez trpezlivej odovzdanosti bohu,
- žiadna urážka bez odpustenia,
- žiadne zlyhanie bez ľútosti,
- žiadne previnenie blížneho bez súcitného posúdenia,
- žiadny dobrý skutok bez pokory,
- žiadny chudobný bez milodarů,
- žiadny trpiaci bez potechy,
- žiadny večer bez spytovania svedomia.¹³²

Pravidlá pre chovanky inštitútov Dcér Božskej Lásky (ďalej len „Pravidlá“) sa skladali z troch častí: úvodu, bodu A – Všeobecné pravidlo a bodu B – Zvláštne pravidlo. V úvode Pravidiel je spomínaný cieľ inštitútov, pestovanie cností chovankýň a priestupky proti týmto cnostiam, kvôli ktorým mali byť chovankyne vylúčené z ústavu. Cieľom inštitútov bolo vychovávať zverené chovanky tak, aby: *„mohli raz účinkovať ako členovia ľudskej spoločnosti, aby boli užitočné v tom povolaní, ktoré si samy zvolili, na slávu Božiu a potechu príbuzných.“*¹³³

Chovankyne mali byť vychovávané k Božej bázni, zbožnosti, mravnosti, poslušnosti a usilovnosti. Za priestupky proti týmto cnostiam sa považovali:

- neúcta voči náboženstvu slovami alebo skutkami,
- pohoršovanie ostatných dievčat rečami alebo skutkami proti mravnosti,
- odopieranie poslušnosti a vzdor voči predstaveným,
- nenapraviteľná lenivosť vo vzdelávaní.¹³⁴

Časť A – Všeobecné pravidlo obsahovalo 19 bodov, z ktorých vyberáme nasledujúce:

- v ústave mali chovankyne dodržiavať denný poriadok a pokoj, ktorý zahŕňal mlčanlivosť (chovankyne si mali zvyknúť na sebazapieranie) s výnimkami, kedy a kde bolo povolené rozprávať,

¹³² AŽMR AF FDC. 2018. *Zrnká Matky Františky Lechnerovej.*

¹³³ AŽMR AF FDC. Pravidlá pre chovanky inštitútov Dcér Božskej Lásky. str. 1

¹³⁴ Porov. Ibid

- chovankyne sa mali k predstaveným a ostatným ľuďom správať úctivo, priateľsky,
- chovanky nemali druhých ľudí urážať, posmievat' sa im, podceňovať ich alebo zanedbávať,
- chovankyne sa nesmeli vzdialiť z určeného miesta bez dovolenia dotyčnej sestry a pri neskorom príchode do kaplnky, školy, spálne alebo kdekoľvek inde sa museli ospravedlniť dozerajúcej sestre,
- za každé poškodenie inventáru zariadenia mali byť chovankyne patrične potrestané,
- vzájomný predaj, výmena a požičiavanie si vecí bez súhlasu sestry bol prísne zakázaný,
- bez dovolenia vedenia ústavu nemohli chovankyne odosielať alebo prijímať balíky a listy. Taktiež si chovankyne medzi sebou nemohli vymieňať listy a cedulky.¹³⁵

Časť B – Zvláštne pravidlo bolo rozdelené na 10 častí – Kaplnka, Škola, Spáľňa, Jedáleň, Oddych, Mesačné vychádzky, Vychádzky, Hovorňa a Hudba (8. časť chýbala). Spolu obsahovali 50 bodov. Z nich vyberáme najdôležitejšie:

- do kaplnky mali vstupovať chovankyne vždy v slušnom oblečení a pri rannej, večernej modlitbe a poobedňajších pobožnostiach sa správať úctivo (nesmeli sa chovankyne smiať, pošuškávať si, obzerať sa, flirtovať, prípadne konať činnosti, ktoré by narúšali úctu k Bohu),
- pristupovať k sv. spovedi mali chovankyne pravidelne raz za mesiac, mali sa modliť ráno a večer, prípadne aj poobede, pred jedlom a po jedle,
- v čase určenom na prípravu do školy sa mali chovankyne svedomito pripravovať,
- v študovni bolo zakázané všetko, čo rušilo štúdium – rozprávanie sa, obzeranie, hlučné otváranie zásuviek a pod.,
- počas štúdia bolo zakázané jesť,
- chovankyne mali mať svoje školské pomôcky riadne označené svojím menom a po ich použití ich mali odložiť do svojej zásuvky, ktorú museli mať upratanú,
- pred a po štúdiu sa mali krátko pomodliť,

¹³⁵ Porov. AŽMR AF FDC. Pravidlá pre chovanky inštitútov Dcér Božskej Lásky.

- zábavné knihy alebo iné knižky, ktoré čítavali chovankyne, mohli čítať len vo voľnom čase a v nedeľu bola pre ten účel vyhradená jedna hodina, pričom pri získaní zlej známky alebo nedodržaní disciplíny mali chovankyne zakázané čítať nasledujúci týždeň,
- v spálni museli udržiavať prísne ticho (*silentium*) pri vstávaní, obliekaní a zaspávaní,
- v jedálni tiež platila mlčanlivosť s výnimkou dovolenia sestier a pri modlitbe,
- chovankyne mali jesť slušne, nemali sa hrbiť, mať lakty na stole, hovoriť s plnými ústami a pod.,
- ak nechceli jesť určité jedlo, nesmeli svoju porciu dať druhej chovankyni, ani si nesmeli pýtať viac jedla,
- oddych (rekreácia) sa uskutočňoval na určenom mieste, pri ktorom chovankyne mali dodržiavať zásady bezpečnosti pri hre alebo rozhovore. Sácanie, bitky, zapáranie alebo iné nevhodné správanie bolo potrestané,
- raz mesačne bola vyhradená nedeľa pre návštevu chovankýň príbuznými. Ak sa danú nedeľu nemohli tejto návštevy príbuzní zúčastniť, bol určený po dohode so sestrami iný vhodný čas, kedy mohli chovankyne na pár hodín opustiť ústav,
- chovankyne sa mali pri pravidelných vychádzkach správať slušne, pozdraviť známe osoby, nemali sa hlučne rozprávať, robiť nákupy bez povolenia sestier alebo konať iné činnosti bez povolenia dohliadajúcej sestry,
- návštevy príbuzných sa konali väčšinou v hovorni, v ktorej sa chovankyne mali správať slušne,
- chovankyne mali používať hudobné nástroje len s povolením sestry a po ich použití ich mali dať na pôvodné miesto nepoškodené.

Na konci Pravidiel je uvedené, že dané pravidlá boli zostavené pre dobro chovankýň a odporúčajú sa čítať na začiatku školského roka, potom zopakovať ich ďalší mesiac a nakoniec ešte na začiatku druhého polroka školského roka.¹³⁶

Plán výchovy pre školy a inštitúty Dcér Božskej Lásky obsahoval smernice, ktorými sa mali sestry riadiť pre jednotnosť výchovy vo všetkých domoch Kongregácie. Plán pozostával z 31 bodov, z ktorých vyberáme len tie, ktoré sa mali využívať pri výchove v ústavoch mimo škôl:

¹³⁶ Porov. AŽMR AF FDC. Pravidlá pre chovanky inštitútov Dcér Božskej Lásky.

- sestry sa majú vyhýbať akémukoľvek uprednostňovaniu chovankýň a ku každej majú pristupovať s rovnakou láskou a oddanosťou, pretože pri ich výchove zastupujú miesto Ježiša Krista,
- sestry majú udeľovať primerané tresty a odmeny, ktoré ohlásia svojej predstavenej,
- chovankyni nemá byť odopretá možnosť nápravy svojho správania, netreba ju neustále poučovať, pred inými neprestajne zahanbovať a trestať,
- sestry majú udržiavať prísnu disciplínu, brať ohľad na to, čo je potrebné pre všeobecné dobro a pre úžitok jedinca,
- sestry majú byť informované o individualite každej zverenkyňi, o jej chybách, zdravotnom stave, rodinnom zázemí a pod.,
- chudobným zverenkyňiam sa nemá pripomínať ich chudoba, ale treba ich vychovávať k skromnosti,
- chovankyne sa nesmú urážať prezývkami,
- poverené sestry majú dozerať na chovankyne v ich spálni a 2 – 3 krát do týždňa robiť v noci obchôdzku, aby sa dodržiavalo ticho,
- pri vstupe do ústavu má byť chovankyňa vyšetrená a pri zistení akýchkoľvek nedostatkov sa má pracovať na ich eliminácii,
- každý mesiac v poslednú nedeľu sa sestry majú zhromaždiť na poradu v trvaní 1 hodiny (prípadne aj viac, podľa potreby), kde preberajú správanie chovankýň, ich zdravotný stav, pokroky vo vzdelávaní a vylepšovaní ich návykov,
- predstavená ústavu sa má každý mesiac informovať v škole o pokroku chovankýň,
- výchova chovankýň má byť zameraná hlavne na náboženskú výchovu a svedomitú plnenie si povinností,
- v ústave sa má zriadiť Mariánska družina, v ktorých sú chovankyne vedené ako Máriine deti a podľa toho sa majú správať,
- duchovné cvičenia a náboženské obrady majú byť primerané pre vek chovankýň, aby nezískali k nim odpor,
- sestry majú byť svojím životom a správaním vzorom pre chovankyne,
- sestry majú vychovávať chovankyne k vďačnosti voči rodine, dobrodincom i k samotnému Ústavu.¹³⁷

¹³⁷ AŽMR AF FDC. Plán výchovy pre školy a inštitúty Dcéry Božskej Lásky.

Okrem toho sa za veľký príklad pre siroty a kandidátky dával život Matky Františky Lechnerovej. Denný režim pozostával z nasledujúcich činností:

- ráno o 6.30 bola sv. omša,
- raňajky v jedálni,
- odchod do školy v sprievode jednej sestry,
- príchod zo školy, obed, poobedňajšie modlitby,
- príprava do školy, učenie a opakovanie učiva, olovrant,
- voľný čas, večerná modlitba,
- spánok v lete o 21.00, v zime 20.00 hod.¹³⁸

Do Mariánskeho ústavu boli prijímané deti vo veku od 3 – 14 rokov. Po 14 roku života mohli zostať ak im to príbuzní zaplatili alebo ak ešte študovali, prípadne si našli prácu. Sr. M. Blanka spomína, že tam väčšinou zostali dievčatá do 18 roku života. Boli tam väčšinou chudobné deti a len za starostlivosť štyroch detí príbuzní platili. Deti väčšinou pochádzali z okolia Trnavy, ale boli aj zďaleka, napr. z Oravy. Do ústavu boli prijímané všetky deti, ktorých príbuzní požiadali o ich prijatie. Deti navštevovali od 6. rokov školu u uršulínok, za čom im mariánky platili školné. Do školy chodili na dve zmeny – jedna časť detí do obeda, druhá poobede. Deti, ktoré chodili do školy poobede sa doobeda pripravovali do školy. Ako vychovávateľky sa starali o deti zvyčajne štyri sestry, napr. sr. M. Blanka a sr. M. Honorata. Okrem nich sa starali aj ďalšie sestry, napr. sr. M. Kalazancia, sr. M. Imelda, sr. M. Veronika, sr. M. Lýdia, sr. M. Domitila. V izbe, kde spávali deti, bolo umiestnených približne 12 detí a spávala pri nich sestra, ktorá na nich dozerala. Deti mali vlastnú jedáleň, sestry a novicky tiež. Deti nedostávali desiate, pretože nemali sestry toľko financií, a preto sa veľmi tešili na obed, na ktorý sa vždy ponáhľali. Sr. M. Blanka spomína, že vždy keď prichádzali, hneď sa ostatných detí, ktoré ešte boli v Mariánskom ústave pýtali, čo je na obed. O deti sa príkladne sestry starali, nechceli, aby trpeli hladom, vždy mali čo jesť. Sestry si radšej sami odopierali, než by mali deti o niečo ukrátiť. To k rehoľnému životu vraj podľa sr. M. Blanky patrilo. V Mariánskom ústave spolu bývalo v 40.-tych rokoch zhruba 100 ľudí, z toho asi 60 sirôt. Mariánky varili napr. slíže s tvarohom a lekvárom, ktoré mali deti veľmi radi – s lekvárom sa pomaľovali a bolo im veselo. Sestry piekli chlieb, mlieko vždy niekto doniesol. Zväčša varili jednoduchšie a lacnejšie jedlá, zvyčajne kaše. Mäsa konzumovali málo (bolo drahé).

¹³⁸ Porov. Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp]; Svedectvo sr. M. Paulíny Pánisovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp].

Keď zakúpili mäso (väčšinou teľacie), stiahnutú kožu predali a získali ďalšie peniaze pre siroty. Sestričky učili deti čítať, písať, pracovať okolo domu – zbierali drevo, zametali listie. Deti chodili na vychádzku do mesta. Matka Alexandrina mala veľmi rada deti. Posielala deťom aj sestričkám z Ameriky šaty, klobúky a mnohé iné veci. Sestričkám najmä pekné spodné sukne a blúzky, ktoré boli veľmi kvalitné. Oblečenie deťom šili sr. M. Imelda a sr. M. Júlia. Ony boli krajčírky. Každé dieťa malo aj tri letné šaty, lebo do školy museli chodiť pekne upravené, mali šaty aj do kostola a na doma – spolu asi šestoro šiat. Odev sa presúval, dedil po starších pre mladšie. Deti chodili pravidelne aj na prechádzky, zvyčajne každú nedeľu. Vtedy ich sestry pekne vyobliekali. Ale na výlety vraj chodievali málo, lebo bývali často choré. Napríklad v roku 1932 vypukla v Mariánskom ústave epidémia šarlachu. O deti sa starali sestry a lekár Coburg, ktorému za služby finančne platili. Deti nechodievali na Vianoce a Veľkú noc domov, iba cez veľké prázdniny počas leta. Vtedy sa v Mariánskom ústave konali duchovné cvičenia sestier zo všetkých komunit Kongregácie. Na Vianoce nacvičovali sestry koledy s deťmi, básničky. Podľa sr. M. Pavlíny sestry neučili deti variť ani veľmi k domácim prácam, lebo nebol vraj čas, deti boli zaneprázdnené štúdiom.¹³⁹

Zvykom bolo aj slávenie menín všetkých sestier 12. septembra, kedy má meniny Mária. Slávili ich spolu, pretože každá sestra mala dve rehoľné mená – prvé z nich bolo Mária. Tieto meniny slávili spolu so sirotami. Pri 10. výročí vzniku Mariánskeho ústavu bola veľká oslava s pestrým programom, v ktorom vystupovali siroty. Mariánky učili dievčatá hrať aj na hudobných nástrojoch.¹⁴⁰

Dôležitou pomôckou pri výchove sirôt v Mariánskom ústave bola kniha *Pravidlá slušnosti a rady pre dievčatá*, ktorú napísala sr. M. Hermelanda Polednová.¹⁴¹ Vyšla v roku 1934. Kniha má 143 strán a obsahuje 37 kapitol. Jednotlivé kapitoly sa zaoberajú rôznymi témami týkajúcich sa výchovy dievčat. Sú to: všeobecné pravidlá o tele, zdravenie ľudí,

¹³⁹ Porov. Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp]; Svedectvo sr. M. Paulíny Pánisovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp].; ŠA TT. Účtovná kniha 1944 – 1948 Kongregácie Dcér Božskej Lásky.

¹⁴⁰ Porov. ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.

¹⁴¹ Sr. M. Hermelanda Polednová, FDC sa narodila 24. februára 1889 vo Vlкове na Morave. Do Kongregácie Dcér Božskej Lásky vstúpila v roku 1904. Dňa 17.8.1910 prišla do Prahy, kde vyučovala na nemeckej škole. V rokoch 1918 - 1922 viedla českú školu v Prahe, od r. 1922 vyučovala vo Weltruse. V roku 1927 prišla s viacerými sestrami na Slovensko ako výpomoc pre Slovenskú provinciu Kongregácie. Pomáhala pri zakladaní kláštora v Dolnej Krupej. V roku 1928 bola v Prievidzi vymenovaná za predstavenú kláštora. Dňa 2. októbra 1945 sa vrátila späť do Českej provincie Kongregácie. Osem rokov bola predstavenou v kláštore vo Horných Podčáplych. V roku 1952 bola režimom obvinená z porušenia zákona č. 15, a preto musela stráviť 3 roky a 3 mesiace v tábore Hejnic a Osek. Zomrela 9. Januára 1970 v Jiretíne. Porov. AŽMR AF FDC. Nekrológ sr. M. Hermelandy Polednovej.

rozhovory so známymi a neznámymi ľuďmi, dôstojné správanie v kostole, ako sa má modliť, o nedeli - ako sa má tráviť čas, vychádzka a správanie sa na ulici, ako sa chovať na cestách, vo vlaku, obchode v nadchodoch, ako sa správať v divadle, na koncerte, výstavách, hostinách, ako sa stravovať, pravidlá slušnosti pri stolovaní, ako sa píšu listy, blahoželania, pozvánky, ako sa správať na návštevách, ako sa správať k nepríjemným ľuďom, ako sa správať v škole, ako dávať a prijímať dary, ako si vybrať priateľku, ako sa dať fotografovať, ako sa správať na zábavách, pri spoločenských hrách, pri hre na hudobný nástroj, ako nepokaziť hry, ako sa správať pri tanci, vzťah matky a dcéry, ako sa správať k otcovi, ktorý poklesol (upadol do závislosti), povinnosť domácej dcéry k svojmu okoliu, k rodine, chovanie sa k služobným osobám, aké povinnosti má slúžka a nakoniec o pokušení. Knižku vydal Spolok sv. Vojtecha a stála 8 Kčs.¹⁴²

1.5 Mariánsky ústav po roku 1950

Matka Alexandrina Maďarová bola dňa 28. augusta 1950 predvolaná spolu s inými predstavenými ženských reholí do Bratislavy, kde im oznámili, že ich premiestnia do sústreďovacích kláštorov. Sestry nevedeli kedy, očakávali to až o pár mesiacov neskôr. Avšak už na druhý deň 29. augusta 1950 bol Mariánsky ústav zrušený pri Akcii R. Ráno okolo 8.00 hod. prišli po sestry príslušníci ŠtB. Sr. M. Chryzostoma¹⁴³ spomína, že v Mariánskom ústave mali aj po poštátnení sirotinca deti, ale už iné, lebo tie čo tam boli predtým, boli v roku 1949 presunutú do Detského domova v Púchove. Pred týždňom dostali nové siroty a o týždeň neskôr mali dostať ďalšie. Sestry dostali príkaz zbalit' si veci a 16.00 ich naložili do nákladných áut. Keďže Matka Alexandrina nechcela podpísať papier, že sa dobrovoľne zriekajú ústavu, museli sestry nasadnúť na nákladné autá inak by vraj dostali autobus. Deti veľmi plakali za sestrami. Na ulici už čakali osoby, ktoré hneď prevzali ústav. Mariánky odviezli do kláštora v Ivanke pri Nitre.¹⁴⁴

Po príchode do kláštora ich tam bolo aj s inými sestrami asi 200. Keďže im chýbali hrnce a iné potrebné veci, ktoré si nestihli pobaliť, vybavili si povolenie a na druhý deň išli pre ne naspäť do Mariánskeho ústavu. Tam boli len dve ženy z Červeného kríža, ktoré im

¹⁴² AŽMR AF FDC. POLEDNOVÁ, H. 1934. *Pravidlá slušnosti a rady pre dievčatá*.

¹⁴³ Sr. M. Chryzostoma Jamrichová sa narodila 9. apríla 1919 v Sasinkove a zomrela 30. januára 2005 v Trnave. V Mariánskom ústave bola počas Akcie R.

¹⁴⁴ Porov. DUBOVSKÝ, J. M. 2001. *Akcia rehoľníčky. Snahy komunistického režimu na Slovensku v rokoch 1949 – 1989 odstrániť do roku 2000 ženské rehole a kongregácie z verejného života*. Martin : Matica slovenská, 2001.

zakázali si niečo zobrať, lebo už im to nepatrilo. Sirotinec tam naďalej fungoval, priniesli aj nové deti.¹⁴⁵

Budova Mariánskeho ústavu prešla do vlastníctva štátu. Ten ju dal do správy Okresnému ústavu národného zdravia v Trnave, nemocnice s poliklinikou. Priestory boli využívané ako nemocničný sklad. Administratívne to bolo upravené až dňa 29. januára 1962.¹⁴⁶

Dňa 12. októbra 1951 boli mariánky z Ivanky pri Nitre presunuté v rámci ďalšej etapy Akcie R do Čiech. Odvezené boli do Poříčí u Trutnova, kde pôsobili v textilných závodoch v rokoch 1951 – 1956. Ďalšie roky boli presúvané do rôznych závodoch, kde sa sestry aj napriek ťažkej práci nevzdávali. Všetku námahu obetovali za siroty, ktoré v Mariánskom ústave vychovávali. Často na ne mysleli a chceli sa k nim opäť vrátiť, čo im nebolo umožnené.¹⁴⁷

Po revolúcii v roku 1989 bola obnovená činnosť rehoľných rádov dňa 17. januára 1990.¹⁴⁸ V zmysle zákona č. 298/1990 – Zákon o vrátení majetku a zbierke zákonov 339/1991 k 1. augustu 1991 boli vrátené majetky rehoľným spoločnostiam. Budova Mariánskeho ústavu bola odovzdávacím protokolom vrátená Kongregácií Dcér Božskej Lásky dňa 2. novembra 1993.¹⁴⁹

Budovu získala rehoľa v dezolátnom stave. Prišli o všetky veci, ktoré tam zanechali pri násilnom presune počas Akcie R. Po jej získaní ju dali do prenájmu viacerým nájomníkom. Po získaní finančných prostriedkov sa reholi podarilo v roku 2013 zrekonštruovať ¼ budovy a otvoriť Ubytovacie zariadenie pre vysokoškoláčky – Marianum. Dňa 23. novembra 2013 požehnal priestory biskup Mons. Ján Orosch. Kapacita ubytovacieho zariadenia je 27 miest. Súčasťou Marianumu je nová kaplnka Matky Obdivuhodnej. Pri 90. výročí založenia Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky (9. júna 2017) bola na budove odhalená pamätná tabuľa a do výklenku nad vstupnou bránou umiestnená nová socha Najsvätejšieho srdca Panny Márie, pretože pôvodná bola zničená v roku 1950.

¹⁴⁵ KONGREGÁCIA DCÉR BOŽSKEJ LÁSKY, 2013. *Svedkyne viery a vernosti*. Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2017.

¹⁴⁶ AŽMR AF FDC. Výpis z pozemkovej knihy č. 986.

¹⁴⁷ KONGREGÁCIA DCÉR BOŽSKEJ LÁSKY, 2013. *Svedkyne viery a vernosti*. Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2017.

¹⁴⁸ AŽMR AF FDC. List Sekretariátu miestopredsedy vlády ČSSR ThDr. Josefa Hromádky Č.117/90-06.

¹⁴⁹ AŽMR AF FDC. Odovzdávací protokol 2.november 1993.

4 OSOBNOSTI MARIÁNSKEHO ÚSTAVU

V tejto kapitole prinášame stručné životopisy významných osôb – biskupa Pavla Jantauscha a sr. Alexandríny Maďarovej, ktorí sa zaslúžili o vznik Mariánskeho ústavu. Pripájame aj dva životopisy rehoľných sestier, ktoré boli ako siroty vychované v Mariánskom ústave a neskôr vstúpili do Kongregácie dcér Božskej Lásky, ktorá Mariánsky ústav spravovala.

4.1 Životopis sr. Matky Alexandríny Maďarovej, FDC a jej prínos pre Kongregáciu Dcér Božskej Lásky

Vlastným menom Aranka Maďarová sa narodila 25. júla 1885 v Tajove, okres Banská Bystrica. Pokrstená bola vo svojom rodisku dňa 29. júla 1885 ako Aranka – Anna Maďarová. V niektorých dokumentoch je uvádzaná ako Magyarová, čo je spôsobené jej výchovou na maďarskom území. Pochádzala z katolíckej rodiny, ktorá bývala v Tajove s číslom domu 49. Jej otec sa volal János Magyar a matka za slobodna Paulína Zacharová. Mala dvoch súrodencov – sestru Paulínu a brata Jána. Vo veku štyroch rokov jej zomrela matka, preto ju jej starostlivý otec dal do výchovy k sestrám Kongregácie Dcér Božskej Lásky v Budapešti. Prežila tam celé detstvo i mladosť a tiež sa tam u nej zrodila túžba po rehoľnom povolaní. Na jej rozhodnutie mala vplyv kresťanská výchova a príklad rehoľných sestier, čo jej v jej životopise uvádzané slovami: „*Dobré semienko výchovy ako aj pekný príklad sestier pôsobili mocne na dušu dieťaťa a Božský Záhradník zaklopal na jej srdce milosťou sv. povolania.*“¹⁵⁰

Mladá Aranka bola veľmi usilovná a zbožná. V roku 1903 žiadala v Budapešti o prijatie do Kongregácie Dcér Božskej Lásky. Bola prijatá 26. septembra 1903 ako kandidátka a 16. októbra 1904 vstúpila do noviciátu, pričom dostala rehoľné meno Mária Alexandrina. Prvé sľuby zložila v Budapešti 24. augusta 1905. Bola veľmi vďačná za rehoľné povolanie, čo dokazujú jej slová zachytené v životopise: „*Ó, Bože, požehnaj tých, ktorí mi ku Tvojej sv. službe dopomohli!*“¹⁵¹

Po prvých sľuboch pracovala sedem rokov ako vychovávateľka v internáte Kongregácie v Budapešti a Főherceglaku (Maďarsko – dnes Baranij Vrh, Chorvátsko).

¹⁵⁰ AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. (písané na stroji), str. 1

¹⁵¹ *Ibid.*, str. 1

Na toto obdobie si Alexandrína často spomínala. V tom čase si veľmi obľúbila modlitbu litánií k Duchu Svätému a anjelom strážcom.¹⁵²

Niekoľko týždňov strávila prípravou na večné sľuby v Materinci vo Viedni, kde ich prijala dňa 16. augusta 1912. Po zložení doživotných svätých sľuboch bola preložená na územie Slovenska do Pruského (okres Ilava). Tam pracovala 12 rokov ako učiteľka a vychovávateľka v materskej škole. Svoju prácu milovala, pretože mohla vychovávať deti v kresťanskom duchu, čo v jej životopise je opísané slovami: „*mala príležitosť viesť ich útle neskazené srdiečka k Pánu Ježišovi.*“¹⁵³

Do Kongregácie Dcér Božskej Lásky vstúpila v roku 1913 aj mladšia sestra Matky Alexandríny – Paulína, ktorá prijala rehoľné meno Mária Ermína. Zomrela dňa 14. januára 1986 v Rúbani (okres Nové Zámky) vo veku 97 rokov.¹⁵⁴

V roku 1924 bola menovaná za matku predstavenú rehoľného domu v Pruskom. Lenže v tom istom roku tam bola ukončená činnosť sestier, pretože dom bol Kongregácii odobraný tamojším panstvom. Matka Alexandrína bola preto presunutá do Budapešti a neskôr, v tom istom roku v auguste bola preložená do materskej školy vo Veľkých Levároch. Tam pobudla krátky čas, lebo v tom istom roku bola tretíkrát preložená do Trnavy, kde mala podľa poverenia generálnej predstavenej Matky Kostky Bauerovej kúpiť vhodný dom a založiť kláštor. V danom roku zakúpila dom pre Mariánsky ústav v Trnave na Emmerovej ulici č. 28, ktorý sa postupne rekonštruoval. Po príchode do Trnavy začala v roku 1924 duchovnú formáciu sestier a pre ich potreby zostavila rehoľnú knižku s názvom „*Modlitby sestár Kongregácie Dcér Božskej Lásky.*“¹⁵⁵ Vytlačil ho Spolok sv. Vojtecha dňa 9. decembra 1924. Dôvodom jeho vydania bola nejednotnosť modlitieb, pretože sestry používali modlitebné knižky v nemeckom, maďarskom a českom jazyku. Na spoločnú modlitbu používali modlitbu v latinčine, tzv. Mariánske hodinky. Nová modlitebná knižka slúžila sestrám až do roku 1985.¹⁵⁶

Matka Alexandrína založila v roku 1926 Mariánsky ústav – dom pre sestry, kandidátky, služobné dievčatá a siroty. Po vzniku Slovenskej provincie sa stala najskôr viceprovinciálnou predstavenou a neskôr provinciálnou predstavenou dňa 27. augusta 1928. V roku 1930 otvorila prvý slovenský noviciát Kongregácie v Spišskej Sobote.

¹⁵² Porov. AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači).

¹⁵³ AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. (písané na stroji), str. 2

¹⁵⁴ Porov. AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači), str. 2; AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. (písané na stroji).

¹⁵⁵ AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači), str. 2;

¹⁵⁶ Porov. Ibid.

Dňa 2. februára 1932 na žiadosť generálnej predstavenej Matky Kostky Bauerovej odišla spolu s ňou na vizitáciu do komunity Kongregácie v Severnej Amerike. Tam zostala ako provinciálna predstavená šesť rokov – do roku 1938. Pôvodne nechcela opustiť svoju rodnú vlasť a začaté dielo, ktoré tam roky budovala, ale vďaka sľubu poslušnosti prijala túto úlohu ako Božiu vôľu a obeť pre Kongregáciu.¹⁵⁷

Matka Alexandrina sa vrátila na Slovensko dňa 7. júna 1938 do Mariánskeho ústavu. V tom čase tam bolo 27 sestier, 28 kandidátok, 12 chovankyň a 60 sirôt. Dňa 21. augusta 1938 bola znovu vymenovaná za provinciálnu predstavenú. Postupne sa pod jej vplyvom a vedením otvárali nové kláštory a sestry tak vyučovali na viacerých kláštorňoch a cirkevných školách. Funkciu provinciálnej predstavenej zastávala až do roku 1964. Počas Akcie R bola 28. augusta 1950 spolu so sestrami Slovenskej provincie Kongregácie prevezená do sústredovacieho kláštora v Ivanke pri Dunaji (časť sestier bola umiestnená v Spišskej Sobote vo vlastnom kláštore so sestrami inej rehole). Aj napriek tejto ťažkej situácii si zachovala pokoj a oddanosť vo svojej viere. Bola svojim spolusestrám veľkou oporou. Dňa 12. októbra 1951 bola na vlastnú žiadosť odvozená spolu s ďalšími sestrami Kongregácie do Poříčí u Trutnova do textilných tovární. Matka Alexandrina nemusela odísť do Čiech, pretože už bola v dôchodkovom veku a mohla zostať so staršími a chorými sestrami na Slovensku. Aj napriek tejto skutočnosti sa sama dobrovoľne prihlásila, pretože keď idú jej sestry, pôjde aj ona. Toto rozhodnutie mohlo prameniť z presvedčenia, že ako provinciálna predstavená nemôže opustiť svoje spolusestry, iste nad nimi chcela aj naďalej viesť ochrannú ruku, čo dokazujú jej slová: „*Dobrá matka ide všade so svojimi deťmi, navštevuje ich pri práci, povzbudzuje, potešuje, dvíha skleslé mysle...*“¹⁵⁸

V roku 1955 oslávila Matka Alexandrina svoje jubileum – 70. rokov života a 50. rokov od prvých sľubov. Dňa 22. augusta 1956 bola s niekoľkými sestrami presunutá do Františkova nad Ploučnicí (okres Děčín, Ústecký kraj). Predpokladáme, že príčinou tohto presunu mohlo byť rozbitie súdržnosti sestier, pretože aj napriek veľkej snahe režimu sa im nepodarilo prinútiť sestry vzdať sa svojho rehoľného povolania, čo bolo ich cieľom.¹⁵⁹

Koncom roku 1959 bola Matka Alexandrina preložená do Charitného domu u Bílej Vode (okres Jeseník, Olomoucký kraj). Odtiaľ pravidelne vykonávala každoročné vizitácie sestier a viedla duchovné cvičenia pre sestry. Povzbudzovala ich a dodávala im odvahu

¹⁵⁷ Porov. AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandriny Maďarovej*. (písané na stroji); AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandriny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači).

¹⁵⁸ AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandriny Maďarovej*. (písané na stroji), str. 5

¹⁵⁹ Porov. Ibid.

ku každej službe, napr.: „*Ktorá z Vás nechce byť dobrou rehoľnicou?... Keď chce, tak musí presne zachovávať sväté pravidlá. Keď ich chce zachovávať, musí ich poznať, keď ich chce poznať, musí ich čítať a meditovať...*“, „*Ešte chcem jedno pripomenúť, keď už raz Pán Boh toto na nás dopustil, nešomrime, nereptajme, aby sme nestratili zásluhy.*“¹⁶⁰

V roku 1961 bola Matka provinciálna presunutá na Slovensko k sestram rôznych kongregácií do Charitného domu v Sládečkovciach (dnes Močenok, okres Šaľa). Mariánok tam bolo dvanásť, medzi nimi aj rodná sestra Matky Alexandríny – Paulína (sr. M. Ermína). V roku 1963 ochorela na žľčník, a preto bola o rok neskôr naň operovaná. Aj napriek tomu, že sa po operácií cítila zdravotne v poriadku a mohla vykonávať činnosť predstavenej, dostala náhle po pár mesiacoch embóliu a zomrela dňa 10. marca 1964 v nemocnici v Nitre na zlyhanie srdca. Jej telo bolo prevezené do Sládečkoviec, kde dostala generálnu absolúciu.¹⁶¹ Dňa 12. marca sa konali pohrebné obrady za prítomnosti mnohých sestier jej rehole, ale tiež aj sestier z iných reholí. Potom bolo jej telo prevezené do Trnavy, kde bola pochovaná na starom cintoríne.¹⁶² Pohreb s obradmi viedol biskup Mons. Ambróz Lazík, trnavský apoštolský administrátor a okrem sestier sa ho zúčastnili aj viacerí kňazi. Neskôr po zrušení cintorína v roku 1979 boli exhumované telesné pozostatky Matky Alexandríny a prenesené do spoločného hrobu na cintorín na Kamenej ceste v Trnave.¹⁶³

Na pamiatku Matky Alexandríny zložila sr. M. Hildegarda Nižňanská báseň. Kňaz Xaver Šanc z Poříčí u Trutnova si s vďačnosťou spomínal na Matku Alexandrínu slovami: „*Jej rozvaha a starostlivosť veľmi prispela k tomu, aby vaša rodina v ťažkých dňoch totality čestne obstála. Jej vďačíte, že v tak ťažkej dobe ste zostali jednotné a verné. Obdivoval som jej odvahu, keď za vami prišla do továrne v Libči. Spomínam ako vtedajší*

¹⁶⁰ AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači), str. 4

¹⁶¹ Generálna absolúcia je hromadné rozhrešenie, tzv. kolektívna sponď. Praktizovaná je najmä v evanjelických cirkvách.

¹⁶² Tento cintorín pri Lazarete nahradil pôvodný cintorín pri Bazilike sv. Mikuláša, ktorý bol v centre mesta. Starý cintorín bol údajne postavený už v roku 1730, avšak pochovávali v ňom ľudí z Trnavy od roku 1747. Z pôvodného miesta sa zachovala socha sv. Vendelína a ozdobný bránový stĺp s anjelom. Z pôvodných cca 820 hrobov sa do súčasnosti zachovali iba 4. Cintorín bol zrušený v roku 1979 a nahradil ho cintorín na Kamenej ceste. Na miesto starého cintorína bol vybudovaný park s kalváriou. Na tomto cintoríne boli pôvodne pochované významné osobnosti, napr. Martin Branislav Tamaškovič, František Richard Oswald a blahoslavená sr. Zdenka Schelingová. Dňa 30. marca 2016 je park s kalváriou v zozname národných kultúrnych pamiatok. Porov. ŠTEPÁNEKOVÁ, L. 2016. Tajomný park pri kalvárii: Čo ukrýva jeho podzemie? In: *Sme – MyTrnava*. [online]. [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na internete: <https://mytrnava.sme.sk/c/20206588/tajomny-park-pri-kalvarii-co-ukryva-jeho-podzemie.html#ixzz5C70DbKr8>

¹⁶³ Porov. AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači).

*mocipáni ju nechceli vpustiť za vami do továrne. Avšak jej slová zneli: „Tu pracujú moje deti, tak ja ich idem povzbudiť!“ a brány továrne sa otvorili.*¹⁶⁴

Na Matku Alexandrínu si v dobrom spomínala aj sr. M. Školastika Škodová,¹⁶⁵ ktorú Alexandrína sama prijala do rehole: *„Jasnosť, pravda a otvorenosť hovorili z jej správania a z jej skutkov. Viedla život skromný, vždy odovzdaná do vôle Božej a Jeho lásky. Svojimi osobnými utrpeniami nechcela nikdy a nikoho zaťažovať. Všetko vkladala do modlitby. Čím viac jej Prozreteľnosť Božia darovala, tým veľkodušnejšia bola jej šľachetnosť. Bola vždy a vo všetkom vernou Dcérou Božskej Lásky.*¹⁶⁶

4.2 Životopis biskupa Mons. ThDr. Pavla Jantauscha

Narodil sa dňa 27. júna 1870 vo Vrbovom ako tretie dieťa z piatich detí povrazníka Jozefa a jeho manželky Kataríny, rodenej Sudorovej. Pokrstený bol 29. júna 1870. Študoval na gymnáziách v Trnave, Bratislave a nakoniec aj v Ostrihome. Maturitnú skúšku zložil 15. júna 1889 v Trnave. Vo štúdiách pokračoval vo Viedni na Pázmaneu, kde získal doktorát z teológie. Vo svojej dizertačnej práci, ktorú napísal v latinčine, sa venoval celibátu. Dňa 21. septembra 1893 bol vo Viedni vysvätený za kňaza vo veku 23 rokov.¹⁶⁷

Kňazskú službu ako kaplán vykonával v Topoľčanoch, Bojnjej, Smoleniciach a Blumentáli v Bratislave. Ako kaplán v Blumentáli kázal každú nedeľnú omšu Slovákom po slovensky, čo bolo veľmi neobvyklé, keďže v tom čase mohli kňazi kázať v slovenčine len trikrát do roka. Dňa 15. februára 1899 bol vymenovaný do funkcie farára v Dubovej pri Modre. Písal do Katolíckych novín, spolupracoval s evanjelickými kňazmi Zochom a Jamnickým. Spolu s nimi zvolal v roku 1899 do Modry veľké zhromaždenie za národné práva Slovákov. Kvôli silnej maďarizačnej politike boli stíhaní a potrestaní. Neskôr bol dňa 15. marca 1906 preložený do farnosti v Ludaniciach, kde pôsobil v rokoch 1906 – 1922.¹⁶⁸

Literárne prispieval do viacerých časopisov – Duchovný pastier, Tatranský orol, Trnavská rodina, Kultúra a Serafínsky svet. Viac ako 15 rokov mesačne zasielal

¹⁶⁴ AŽMR AF FDC: *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači), str. 5

¹⁶⁵ Narodila sa 30. januára 1922 v Dolnej Krupej a zomrela 29. októbra 2008 v Trnave. Do rehole Dcéry Božskej Lásky vstúpila 7. Novembra 1937. Porov. AŽMR AF FDC. 2008. BALOGOVÁ, M.: *Nekrológ sr. M. Školastiky Škodovej*.

¹⁶⁶ AŽMR AF FDC. 2002. *Spomienky na Matku Alexandrínu Maďarovú*.

¹⁶⁷ Porov. BOSÁK, E. – KÝŠKA, P. 2010. *Veľký duchom: Dr. Pavol Jantausch, biskup, prvý apoštolský administrátor trnavský*. Vrbové: Mestský úrad, 2010.

¹⁶⁸ Porov. Ibid.

do časopisu Posol Božského Srdca svoje príspevky. Obnovil vydavateľskú činnosť Katolíckych novín a stal sa jedným zo zakladajúcich členov Spolku sv. Vojtecha.¹⁶⁹

V čase 1. sv. vojny bol kontrolovaný políciou. Po skončení vojny pomáhal v obciach pri zakladaní slovenských národných rád. Stal sa predsedom regionálnej organizácie Slovenskej ľudovej strany v Topoľčanoch, pretože ako jediná z vtedajších politických strán mu vyhovovala v témach obrany práv slovenského národa a katolíckej cirkvi v Československu. Politicky angažovať sa prestal po vymenovaní za apoštolského administrátora.¹⁷⁰

Po zriadení Trnavskej apoštolskej administratúry, ktorá bola vytvorená z územia Ostrihomskeho arcibiskupstva nachádzajúcej sa na území Československa, bol poverený pápežom Píom XI. jej správou dňa 29. mája 1922. V roku 1923 sa stal pápežským pronotárom. Svätá stolica mu udelila 30. marca 1925 titul biskup prienenský, podľa tradície anticko-byzantského mesta Priéne. Tento titul vlastnilo v dejinách Cirkvi len 7 biskupov. Za biskupa ho vysvätil dňa 14. júna 1925 v Trnave nitriansky biskup Karol Kmeťko. Ako biskupské motto si zvolil: „*Pro veritate cum caritate*,“ čo v preklade znamená: „*S láskou za pravdu*.“¹⁷¹

V roku 1925 žiada spolu s ostatnými biskupmi pápeža, aby bola za patrónku slovenského národa vyhlásená Sedembolestná Panna Mária, kvôli jej dlhotrvajúcim osobitným uctievaním slovenským ľudom. Požiadavka biskupov bola kladne vybavená, a tak dekrétom dňa 22. apríla 1927 získal slovenský národ svoju patrónku.¹⁷²

Mons. Jantusch sa výraznou mierou zaslúžil o cirkevný rozvoj na území Slovenska. Podporoval stavbu cirkevných škôl, zariadení a misie, na ktoré prispieval veľkými finančnými sumami. Do Trnavy na jeho pozvanie prišli sestry z Kongregácie Dcér Božskej Lásky. Je veľmi pravdepodobné, že sa s touto rehoľou a jej činnosťou zoznámil počas štúdií vo Viedni, a preto sa rozhodol ich podporovať pri zakladaní Mariánskeho ústavu v Trnave. Okrem mariánok pozval na Slovensko aj sestry premonštrátky a saleziánov.¹⁷³

¹⁶⁹ Porov. Ibid.

¹⁷⁰ Porov. BOSÁK, E. – KÝŠKA, P. 2010. *Veľký duchom: Dr. Pavol Jantusch, biskup, prvý apoštolský administrátor trnavský*. Vrbové: Mestský úrad, 2010.

¹⁷¹ Porov. HOLEČKO, M. (edit.) 1997. *S láskou za pravdu: [zborník vybraných referátov a príspevkov...]*. Bratislava: Národné osvetové centrum, 1997.

¹⁷² Porov. BOSÁK, E. – KÝŠKA, P. 2010. *Veľký duchom: Dr. Pavol Jantusch, biskup, prvý apoštolský administrátor trnavský*. Vrbové: Mestský úrad, 2010.

¹⁷³ Porov. HOLEČKO, M. (edit.) 1997. *S láskou za pravdu: [zborník vybraných referátov a príspevkov...]*. Bratislava: Národné osvetové centrum, 1997.

V rokoch 1922 – 1932 bol ako zakladateľ predsedom Spolku kolégia sv. Svorada, ktorý sa zameriaval na podporu, zakladanie a udržiavanie internátov. Pomáhal pri založení Rímskokatolíckej bohosloveckej fakulty v Bratislave v roku 1936 a v nasledujúcom roku bol vymenovaný za jej kancelára. V roku 1938 zriadil v Trnave Rímskokatolícke biskupské gymnázium, ktoré pôsobí do súčasnosti. Po smrti svojej sestry sa staral o jej šesť detí. Usiloval sa aj o vznik samostatnej slovenskej cirkevnej provincie, čo sa podarilo až o mnoho rokov neskôr.¹⁷⁴ Zomrel dňa 29. júna 1947. Pochovali ho v Trnave, ale o rok neskôr na jeho želanie, aby bol pochovaný skromne a vo svojom rodisko, preniesli jeho pozostatky do kláštora premonštrátok, ktorý dal založiť.¹⁷⁵

4.3 Životopis sr. Márie Caritas Gajdošovej, FDC

Vlastným menom Veronika Gajdošová sa narodila dňa 20. februára 1925 v Tuchyni ako šieste zo siedmych detí rodičom Rudolfovi a Hermíne, rodenej Barčíkovej. Krst prijala o päť dní neskôr v Pruskom. Ako 5-ročnej jej zomrela matka a otec o štyri roky neskôr. Bola vychovávaná v Mariánskom ústave v Trnave. Tam prijala prvé sv. prijímanie a sviatosť birmovania. Vo veku 15 rokov sa prihlásila do kandidatúry ku Kongregácii Dcér Božskej Lásky. Prijala ju Matka Alexandrina Maďarová. Do noviciátu vstúpila v roku 1942 a jej novicmajsterkou bola sr. M. Oliva Špačková. Prvé sľuby zložila dňa 28. augusta 1944 v Trnave. Večné sľuby zložila po Akcii R dňa 1. mája 1956 v Poříčí u Trutnova.¹⁷⁶

Sr. Caritas študovala v ľudovej škole a meštianke u uršulínok v Trnave. Keďže bola hudobne nadaná, vyštudovala súkromne štyri roky hudby a následne dva roky orgánovej hudby. Spievala na sv. omšiach a učila ľudí hrať na organe. V druhom roku noviciátu bola preradená do Michaloviec na výpomoc pri vyučovaní hudby. Po prvých sľuboch pôsobila v Prievidzi a Galante ako učiteľka hudby. Počas Akcie R bola sústredená v kláštore v Trnave a potom v Ivanke pri Dunaji. Od októbra 1951 pôsobila v Česku na viacerých miestach. Najskôr pôsobila v textilných závodoch v Libeči, Poříčí u Trutnova a Ploučice. Neskôr sa vzdelala v odbore zdravotnej sestry a pracovala v domove dôchodcov v Újezdi u Klatov a potom v domove sociálneho zabezpečenia vo Vojkove. V roku 1986 išla do dôchodku, a preto bola presunutá do Bílej Vody u Javorníka. Z Česka

¹⁷⁴ Slovenskú cirkevnú provinciu zriadil 30. decembra 1977 pápež Pavol VI. apoštolskými konštitúciami *Praescriptionum sacrosancti a Qui divino*. Porov. VNUK, F. 2004. *Stopäťdesiat rokov v živote národa. Slovensko v rokoch 1843 – 1993*. Bratislava: LÚČ, 2004.

¹⁷⁵ Porov. BOSÁK, E. – KÝŠKA, P. 2010. *Velký duchom: Dr. Pavol Jantausch, biskup, prvý apoštolský administrátor trnavský*. Vrbové: Mestský úrad, 2010.

¹⁷⁶ Porov. AŽMR AF FDC. 2013. KOPRDOVÁ, Z.: *Nekrológ sr. M. Caritas Gajdošovej*.

bola preložená na Slovensko v máji 1990. Ako organistka a ošetrovatelka pôsobila v Podolí, Prievidzi, Rúbani, Ladomerskej Vieske a vo Veľkých Levároch, kde v rokoch 1998 – 2001 zastávala funkciu predstavenej kláštora.¹⁷⁷

Sr. M. Zdenka Koprdová, FDC opisuje sr. M. Caritas ako veľmi húževnatú a silnú osobu, ktorá napriek celoživotnej námahe a fyzických chorôb znášala svoj život trpezlivo. Bola veľmi vd'ačná, spoločenská a empatická s trpiacimi. Často sa modlievala a veľmi uctievala Božské Srdce Ježiša. Vyznačovala sa aj láskou k Panne Márii. V posledných dňoch svojho života veľmi trpela, ale bola odovzdaná Božej vôli. Bola veľmi vd'ačná za milosti, ktoré jej boli udelené Kongregáciou. V deň svojej smrti bola zaopatrená a pri vedomí očakávala smrť. Zomrela dňa 13. apríla 2013 vo veku 88 rokov v prítomnosti modliacich sa spolusestier. Pochovaná je vo Veľkých Levároch.¹⁷⁸

4.4 Životopis sr. M. Bernadety Minárikovej, FDC

Vlastným menom Vincencia Mináriková sa narodila v Dulove dňa 19. decembra 1924 rodičom Vincentovi Minárikovi a Eve, rodenej Cí bikovej. Krst prijala vo farskom kostole v Pruskom. Po smrti svojej matky ju ako štvorročnú dal otec do Mariánskeho ústavu v Trnave. Študovala v ľudovej a meštianskej škole v Trnave a dňa 1. septembra 1941 vstúpila do kandidatúry Kongregácie Dcér Božskej Lásky. Noviciát absolvovala pod vedením sr. M. Olivy Špačkovej. Dňa 26. augusta 1944 zložila prvé rehoľné sľuby v Trnave. Za svoje celoživotné motto si zvolila :„*S Božou pomocou sa usilovať o svätosť každého dňa.*“¹⁷⁹

Po prvých sľuboch pôsobila v komunite v Trnave až do roku 1950 s výnimkou jedného roka stráveného v práci štátneho Detského domova v Prievidzi. Pri Akcii R bola presunutá spolu s niektorými sestrami do Ivanky pri Nitre. Tam pracovala na štátnych družstvách. V roku 1951 bola presunutá do Česka, kde pracovala v textilných závodoch v Poříčí u Trutnova. V rokoch 1955 – 1957 pracovala v charitnom domove v Jiřetíně pod Jedlovou, kde vykonávala domáce práce. Večné sľuby zložila dňa 15. mája 1956 v Tanvalde. V roku 1958 bola na 11 rokov preložená do Bílej Vody v Olomouckom kraji. Na Slovensko ju preložili v dôchodkovom veku do Charitného domova v Rúbani, kde svedomito vykonávala domáce práce. V roku 1994 bola presunutá do Trnavy po obnovení komunity, kde prebiehala rekonštrukcia po vrátení majetku štátom. Pokorne a v tichosti

¹⁷⁷ Porov. Ibid.

¹⁷⁸ Porov. AŽMR AF FDC. 2013. KOPRDOVÁ, Z.: *Nekrológ sr. M. Caritas Gajdošovej.*

¹⁷⁹ Porov. AŽMR AF FDC. 2014. Venglíková, F.: *Nekrológ sr. M. Bernadety Minárikovej.*

pomáhala pri rekonštrukcii kláštora. Veľmi rada sa modlievala a adorovala. Vo veľkej úcte a láske mala svojho nebeského Ženícha a jeho Matku.¹⁸⁰

Počas starnutia trpela bolesťami chrbtice, kĺbov a mala cukrovku. Spolusestry ju charakterizovali ako tichú, obetavú, pokornú a milú sestru. Posledné týždne svojho života prežila v nemocnici v Trnave, kde trpezlivo znášala svoje bolesti. Pacienti ju opisovali ako dobrú sestru. Po prepustení sa vrátila do komunity, kde zomrela dňa 15. júna 2014 na sviatok Najsvätejšej Trojice za prítomnosti sestier. Pohrebnú omšu dňa 17. júna o 11. hodine celebroidal jezuita Marcel Mecko. Po omši sa konal o 13. hodine pohreb na cintoríne na Kamennej ceste za prítomnosti sr. Márie Dulce Adams, generálnej predstavenej a sr. M. Benwenuty Kazkoch, generálnej vikárky.¹⁸¹

¹⁸⁰ Porov. Ibid.

¹⁸¹ Porov. AŽMR AF FDC. 2014. Venglíková, F.: *Nekrológ sr. M. Bernadety Minárikovej*.

Záver

Prijatie dieťaťa, mladého človeka, vychovávať ho, viesť ho k viere v Boha, ktorý prišiel na tento svet skrze svojho syna, Ježiša Krista, je nadprirodzeným princípom kresťanskej výchovy, ktorý vedie človeka k plnosti života k Bohu. To bolo aj cieľom viacerých rehoľných rádov, medzi nimi aj Kongregácie Dcér Božskej Lásky. Tento rok je pre rehoľu významným, pretože si pripomína 150. výročie svojho vzniku. Jej zakladateľka, Matka Františka Lechnerová celú svoju prácu a námahu venovala konaniu dobra v prospech núdznych – sirotám a mladým dievčatám. Duch novej rehole sa šírila aj do iných krajín, nakoniec prišiel i na Slovensko.

Hlavným cieľom práce bolo opísať vznik, fungovanie a zánik Mariánskeho ústavu v Trnave. Na uskutočnenie tohto cieľa sme sa pokúsili použiť čo najviac dostupných materiálov, predovšetkým archívne pramene a svedectvá sestier, ktoré sme uskutočnili ešte s dvomi žijúcimi pamätníčkami pomocou oral history. Uskutočnenie týchto rozhovorov bolo prínosné nielen pre vznik tejto práce, ale aj pre samotnú rehoľu, pretože sa dozvedeli nové skutočnosti o Mariánskom ústave. Veľkou pomocou pri tvorbe rozhovorov bola sr. Daniela Bezdedová, FDC, ktorá sestry žijúce v súčasnosti v kláštore vo Veľkých Levároch osobne pozná, vďaka čomu sa nám podarilo vytvoriť dôvernejšiu atmosféru pri rozhovore. Veľa vecí už vplyvom času a zničených materiálov v roku 1950 pri Akcii R však zostane nezodpovedané. O dva roky si pripomenieme už 70 rokov od udalosti, čo bol Mariánsky ústav v Trnave zrušený.

Vedľajšími cieľmi bolo opísanie vzniku, pôsobenia a činnosti Kongregácie Dcér Božskej Lásky ako zakladateľky Mariánskeho ústavu a náčrt vývinu sociálnej starostlivosti o sirotu. Opísali sme život zakladateľky novej rehole, jej činnosť v zariadeniach, ktoré boli predchodcami nových inštitúcií, ktoré neskôr zakladala nová rehoľa, ako aj vznik danej rehole a jej príchod na územie Slovenska. Vývin sociálnej starostlivosti sme v krátkosti naznačili v druhej kapitole.

Práca bola zostavená zo štyroch kapitol. V prvej kapitole bol opísaný vznik a pôsobenie Kongregácie Dcér Božskej Lásky a jej príchod na Slovensko. Druhá kapitola v krátkosti zachytáva vývin sociálnej starostlivosti zameraný na územie Slovenska. Tretia kapitola je venovaná samotnému Mariánskému ústavu, jeho vzniku, pôsobeniu a nakoniec i zániku vplyvom Akcie R, ktorú sme v krátkosti opísali, pretože problematika rušenia

kláštorov je veľmi rozsiahla. Štvrtá kapitola bola venovaná štyrom osobnostiam, ktoré boli rôznym spôsobom spojené s Mariánskym ústavom.

Sme si vedomí, že i v tejto práci zostalo ešte veľa nezodpovedaných otázok. Vyžaduje si to väčší rozsah práce, ako aj dlhšie pátranie vo viacerých archívoch. Pri písaní práce sme využili štyri archívy – Štátny archív v Trnave, Archív Spolku sv. Vojtecha, Generálny archív Kongregácie Dcér Božskej Lásky vo Viedni a Archív ženských a mužských reholí, Archívny fond Kongregácie Dcér Božskej Lásky, z ktorého sme najviac čerpali. Veľkým prínosom môže byť aj Arcibiskupský archív v Trnave, ktorý má už nového správcu. Z neho sa nám nepodarilo čerpať žiadne pramene. Podarilo sa nám však ešte zachytiť žijúce svedkyne, ktoré svojimi spomienkami značne pomohli rozšíriť problematiku Mariánskeho ústavu.

Písanie tejto diplomovej práce bolo veľmi zaujímavé. Mariánky dokázali svojou vierou v Boha a láskou k blížnemu pomáhať tým najbiednejším – sirotám. Činnosť sestier pokračuje aj dnes, a len vďaka nim sa zachováva dedičstvo Mariánskeho ústavu, ktorý v roku 2013 z časti obnovili a poskytujú v ňom ubytovanie pre dievčatá študujúce na vysokých školách v Trnave.

Použitá literatúra

Archívne pramene

- Archív SSV. 1926. *Pútnik*. Trnava, 1926.
- AŽ AŽMR AF FDC. 1935. Žiadosť o trvalé oslobodenie od dane domovej, č. 96/1935.
- AŽMR AF FDC . 1947. Výkaz o stave rehoľných domov Kongregácie Dcér Božskej Lásky v trnavskej diecéze č.307/1947.
- AŽMR AF FDC . 2017. Svedectvo Ely Čurajovej, kandidátky rehole.
- AŽMR AF FDC . Povoľenie zbierky milodarov Mariánskemu ústavu - sirotincu, č.108.583/II.4/1941.
- AŽMR AF FDC .Platobný rozkaz č. 16142/1935 zo dňa 13. augusta 1935, Obecný úrad v Trnave.
- AŽMR AF FDC .Povoľenie zbierky milodarov Mariánskemu ústavu – sirotincu, č. 21-7856-2/1942.
- AŽMR AF FDC. Výkaz o stave rehoľných domov Kongregácie Dcér Božskej Lásky v trnavskej diecéze č.307/194.
- AŽMR AF FDC. 1925. *Kúpno-predajná zmluva spolu s dodatkom k zmluve*.3 s.
- AŽMR AF FDC. 1931. Výpis č. 21.642/1931.-9: Povoľenie k vykonaniu verejnej zbierky milodarov.
- AŽMR AF FDC. 1935. Smluva poisťovacia č. 1,019.299.
- AŽMR AF FDC. 1944. Smluva poisťovacia č. 1,019.299.Poistka č. 2, 501.831.
- AŽMR AF FDC. 2002. *Spomienky na Matku Alexandrínu Maďarovú*.
- AŽMR AF FDC. 2008. BALOGOVÁ, M.: *Nekrológ sr. M. Školastiky Škodovej*.2 s.
- AŽMR AF FDC. 2013. KOPRDOVÁ, Z.: *Nekrológ sr. M. Caritas Gajdošovej*. 2 s.
- AŽMR AF FDC. 2014. VENGLÍKOVÁ, F.: *Nekrológ sr. M. Bernadety Minárikovej*. 2 s.
- AŽMR AF FDC. 2018. Zrnká Matky Františky Lechnerovej.
- AŽMR AF FDC. BÍLIK, M. 1936. Odhad nemovitosti zo dňa 19. októbra 1936.
- AŽMR AF FDC. List Sekretariátu místopredsedu vlády ČSSR ThDr. Josefa HromádkyČ.117/90-06.

- AŽMR AF FDC. Nekrológ sr. M. Hermelandy Polednovej.
- AŽMR AF FDC. Odovzdávací protokol 2.november 1993.
- AŽMR AF FDC. Plán výchovy pre školy a inštitúty Dcér Božskej Lásky.
- AŽMR AF FDC. POLEDNOVÁ, H. 1934 . *Pravidlá slušnosti a rady pre dievčatá*.
- AŽMR AF FDC. Povolenie zbierky milodarov Mariánskemu ústavu - sirotincu, č. 200.371/II.a-1940.
- AŽMR AF FDC. Pravidlá pre chovanky inštitútov Dcér Božskej Lásky.
- AŽMR AF FDC. Súhlas k zriadeniu domu v Trnave a k jeho povýšeniu na provinciálny dom, č.10.487/1940.
- AŽMR AF FDC. Výpis z pozemkovej knihy č. 986.
- AŽMR AF FDC. *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. (písané na stroji), 12 s.
- AŽMR AF FDC. *Životopis Matky Alexandríny Maďarovej*. 2014 (písané na počítači), 4 s.
- AŽMR AF FDC.1926 List generálnej predstavenej Kongregácie Dcér Božskej lásky pápežovi o rozdelenie provincie.
- GA KTGL č. 3364/929
- GA KTGL. 1932. Výpis. Menovací dekrét pre slovenskú provinciu.
- GA KTGL. 1938. Vymenovávacie dekrét do funkcie provinciálnej predstavenej v Slovenskej provincii.
- GA KTGL. 2018. *Výpis z archívu*.
- GA KTGL: List P. Jantauscha adresovaný Ignácii Eggerovej.
- MR AF FDC. 1935. Berná správa v Trnave, č. XXII-245/32.
- ŠA TT. Účtovná kniha 1944 – 1948 Kongregácie Dcér Božskej Lásky.

Svedectvá

- Svedectvo sr. M. Anzelmy Cí bikovej, FDC – *Titus Zeman v mojom živote*. [online]. 2017 [cit. 8. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://marianky.sk/svedectvo-sr-m-anzelmy-cibikovej-fdc-o-bl-titusovi-zemanovi>
- Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp], 36,60 MB.
- Svedectvo sr. M. Blanky Balonovej, FDC – *Titus Zeman v mojom živote*. [online]. 2017 [cit. 8. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://marianky.sk/svedectvo-sr-m-blanky-balonovej-fdc-o-bl-titusovi-zemanovi>
- Svedectvo sr. M. Paulíny Pánisovej. 12. 3. 2017, Veľké Leváre. [3gp], 12,79 MB.

Literatúra

- BEZDEDOVÁ, M. 1994. *Dejiny školstva Slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*: záverečná práca. Bratislava: UK, 1994. 68 s.
- BOSÁK, Ľ. – KÝŠKA, P. 2010. *Veľký duchom: Dr. Pavol Jantausch, biskup, prvý apoštolský administrátor trnavský*. Vrbové: Mestský úrad, 2010. 55 s. ISBN 978-80-970406-3-5
- DUBOVSKÝ, J. M. 2001. *Akcia rehoľnícky. Snahy komunistického režimu na Slovensku v rokoch 1949 – 1989 odstrániť do roku 2000 ženské rehole a kongregácie z verejného života*. Martin : Matica slovenská, 2001. 325 s. ISBN 80-7090-597-2.
- DUDEKOVÁ, G. 2004. Od dobročinnosti k štátnej povinnosti. In: *História – Revue o dejinách spoločnosti*. [online]. 2004, 4.roč., č. 7-8. str. 26 – 29. [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.historiarevue.sk/index.php?id=priloha2004dudekova78> ISSN: 1335-8316
- DZURNÁKOVÁ, Z. 2010. Komplex univerzitných budov v Trnave. In: ŠIMONČIČ, J.–HOLOŠOVÁ, A. (edit.): *Dejiny Trnavskej univerzity 1635 – 1777, 1992 – 2010*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. s. 287 – 297. ISBN 978-80-8082-353-5
- HETZEL, M. T., FDC. 2013. *Spiritualita, ako ju vnímame v diele Matky Františky Lechnerovej*. Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2013. 247 s.
- HLAVAČKA, M. – CIBULKA, P. a kol. 2015. *Sociální myšlení a asociální praxe v českých zemích 1781 – 1939. Ideje, legislativa, instituce*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2015. 635 s. ISBN 978-80-7286-241-2
- HOLEČKO, M. (edit.) 1997. *S láskou za pravdu: [zborník vybraných referátov a príspevkov...]*. Bratislava: Národné osvetové centrum, 1997. 104 s. ISBN
- KELLY, J. N. D. 1994. *Pápeži dvoch tisícročí od sv. Petra po Jána Pavla II*. Bratislava: Roal, 1994. 288 s. ISBN 80-88706-00-9
- KONGREGÁCIA DCÉR BOŽSKEJ LÁSKY, 2013. *Svedkyne viery a vernosti*. Trnava: Kongregácia Dcér Božskej Lásky na Slovensku, 2017. 199 s. ISBN 978-80-972789-2-2.
- KVASNIČKOVÁ, J. 1995. *Rehole včera a dnes – vo svete i u nás*. Bratislava : USPO Peter Smolík – Bratislava, 1995. 190 s. ISBN 80-88717-06-X.

- RUSZTYN, K. Z., FDC.2009. *Kongregácia Dcér Božskej Lásky. 1868 – 1919. Štruktúra a územný vývoj*. Lublin: Vedecká spoločnosť KUL, 2009. 313 s. ISBN 978-83-7306-433-1.
- SLEPČAN, P. a kol. 2017. *Neodpočívaj, pomáhaj. Fakty zo života blahoslaveného Titusa Zemana a pohľady na jeho osobnosť*. Trnava: Dobrá kniha, 2017. 207 s. ISBN 978-80-8191-089-0.
- ŠTANCLOVÁ, A., FDC. *Dejiny slovenskej provincie Kongregácie Dcér Božskej Lásky*. (Pre vnútornú potrebu provincie). Písané na stroji, rok neznámy.
- ŠTEPÁNEKOVÁ, L. 2016. Tajomný park pri kalvárii: Čo ukryva jeho podzemie? In: *Sme – MyTrnava*. [online]. [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na internete: <https://mytrnava.sme.sk/c/20206588/tajomny-park-pri-kalvarii-co-ukryva-jeho-podzemie.html#ixzz5C70DbKr8>
- TUHRINSKÁ, K. 2013. História sociálnoprávnej ochrany detí na území SR. In: OLOŠTIAK, M. – CHOVANEC, M. (edit.): *8. študentská vedecká konferencia. Zborník plných príspevkov*. [online]. Prešov: FF PU, 2013. s. 1134 – 1146. ISBN 978-80-555-0770-5. [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné na internete: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak4/subor/Tuhrinska.pdf>
- VNUK, F. 2004. *Stopäťdesiat rokov v živote národa. Slovensko v rokoch 1843 – 1993*. Bratislava: LÚČ, 2004. 468 s. ISBN 80-7114-440-1.

Príloha A

Obr. 1: Matka Františka Lechnerová

Obr. 2: Matka Alexandrina Maďarová

Obr. 3: Sr. M. Blanka a don Titus Zeman

Obr. 4: Mariánský ústav v roku 1926

Obr. 5: Mariánský ústav po prestavbe v roku 1935

Obr. 6: Kaplnka v Mariánskom ústave

Obr. 7: Mariánskeho ústavu v roku 2018

Obr. 8: Pečiatka Mariánskeho ústavu

Obr. 9: Pečiatka Mariánskeho ústavu 2

Obr. 10: Sirotky v Mariánskom ústave

Obr. 11: Dievčatá v Mariánskom ústave

Priloha B

G. J. Br...
GA-KTGL HSP-B.4 3
Wohllehrwürdige F. Generaloberin!

Freudenvoll gebe ich Ihnen bekannt, dass die Schwestern in Týnau durch meine Vermittlung ein Haus schon gemietet haben. Mein Freund, Konchort Straska, hat ihnen auf meine Bitte sein Haus gegen 3000 Kronen jährliche Zahlung überlassen. Ich habe es ausgemacht, weil zu solchem Vorteile kann man selten kommen.

Die Schwestern werden dort haben fünf (5) schöne Zimmer, eine Küche, Waschküche, einen Keller. Gaur abgeschlossen von der Welt, in der nächsten Nähe von der Kirche, in der ruhigsten Gasse von Týnau. Es wäre wirklich eine himmel-schreiende Tunde, wenn sie das nicht übernehmen wollten. Auch eine andere Kongregation wollte das Haus (nämlich die barmherzigen Schwestern von Rožnava), aber weil Ihre Schwestern sind zuerst gekommen, so habe ich die Sache für diese entschieden.

Keine Adaptierungen werden da nötig sein. Ich habe den Schwestern gesagt, sie müssen gleich kommen, sonst ~~da~~ wären alle unsere bisherigen Bemühungen nutzlos. Ihrem Wunsche, Wohllehrwürdige Frau Generaloberin, aber durch den Interessen der Kongregation, ja der Sache Gottes meine ich einen Dienst geleistet zu haben mit dieser meiner Entscheidung. Nicht nur die guten

Kupno - predajná - smluva.

Která sa s jednej strany Alexem Yožim a jeho manželkou rod. Mariou Olach obyvateľmi v Tnave jako odpredavateľmi a druhej strany Congregatiou "Dcery Božskej Lásky" zastoupenou Generálnou predstavenou ve Viedni jako kupcem nasledujícím způsobem uzavrela.

1./ Alex Yoži a jeho manželka rod. Maria Olach odpredavateľia v pozemnej knihe obce Tnavy v **prnk. vl. č. 986 pod A. I. r. č. 1-2** poznačenu nehnuteľnosť odpredávajú, Congregácia "Dcery Božskej Lásky" ale odkupujú túto nehnuteľnosť za vyjednanú kupnú cenu 195.000 Kč slovom: *jednostodvadesiatpäťtisíc korun.*

2./ Kupná cena nasledovným spôsobom bude vyplatená: kupiteľka do dňa 4. apríla r. 1925 zaplatí odpredavateľom 25.000 Kč a v tej istej lehote na vinculovanu vkladnu knižku uloží u prvej Tnavskej banky v Tnave 75.000 Kč. Túto istinu aj s úrokami obráti kupiteľka po právoplatnosti pozemnoknižného vloženia na vyrovnania hypotéčným záložným právom odpredavateľia na odpredaných nemovitostiach zabezpečených požiadavok a vymazanie ich hradia čiast tento obnos prípadne prevyšujúcu. Ostatek kupnej ceny ve výš. ke 95.000 Kč zavazuje sa kupiteľka za 8 dni počítaných od právoplatnosti vloženia vlastníckého práva najskôr ale len dňa 1. augusta r. 1925 zaplatiť odpredavateľom.

Začiatok časopisu Pútnik

vazneu, medzi ktorej obyvateľmi vypukla panika, podarilo sa zachrániť.

Nasledovania hodný príklad. Rumunské ministerstvo nariadilo, aby sa chybné nápisy rumunské ihneď opravily. Súčasne ministerstvo nariadilo, aby sa utvoril opravný výbor z rumunských profesorov, ktorí by bezplatne opravili príslušné nápisy a obchodníci ich potom previedli na príslušné budovy. Kedy ministerstvo pre Slovensko hodlá zakročiť, aby v Bratislave boly správne slovenské nápisy? Slovenskí profesori to vďačne urobia v záujme našej slovenčiny.

Masarykova cirkev? Sjazd československej cirkve v Horažďoviciach, ktorého sa zúčastnilo do 4000 ľudí, prijal rezolúciu, v ktorom sa československá cirkev vyhlasuje za základný kameň Čsl. repu-

mu pomôže, kto môže. Už napred srdečné Pán Boh zaplať! Podporu pošlite na adresu: Antonín Režňak, Starý Hrozenkov čis. 135 u Bojkovic, Morava.

Dňom 1. júla t. r. sa otvoril v Trnave „Mariánský Ústav“ kongregácie Diev božskej lásky, ktorý dľa stanov kongregácie prijíma dievčatá hľadajúce službu a poskytnie im útulok, byt a stravu, kým nenajdú službu. Ústav sa stará o to, aby prihlásivšie sa dievčatá obdržaly dobrú výchovu, tak že Vlet. panie, ktoré hľadajú služby, sa môžu s dôverou tam obrátiť. Spolu však sa stará aj o to, aby dievčatá sa do takej služby dostaly, kde ich telesné a duševné záujmy budú zaistené. Ústav tento, ktorý svoju činnosť rozprestrel už na celé Slovensko, tak domácim paniam gazdínám, ako aj služobným dievčatám vrele odporúčame.

Majiteľ a vydavateľ: Spolok sv. Vojtecha, Trnava. Za redakcia zodpovedá: Dr. Juraj Hodlí, tajomník. Tlačou Knihhtlačiarne Spolku sv. Vojtecha v Trnave.

Koniec časopisu Pútnik, informácia o založení Mariánskeho ústavu

Uctihodná generálna Predstavená!

Na základe právomoci nariadenej Apostolskou Sv. Stolicou dňa 25 apríla s. r. týmto dovoľujem, aby slovenská provincia Kongregácie diev Božskej lásky mohla vypracovať pôžičku v obnose 300,000 / tristotisíc / Kč. na stavbu a rozširovanie domu v Trnave. Táto pôžička môže byť intabulovaná na dom Kongregácie v Trnave. Pôžičku má sa splácať behom desiat rokov, a kuždý rok má sa predostret svedectvo, že počin splátka je vyplatená.

Plány na stavbu riáďte k seváleniu predostret.

Vášim modlitbám sa vopornicajne ostávam
Trnava, dňa 2-ho mája 1929.

Pavel Santausch,
biskup, apostolský administrátor.

Uctihodná Sv. M. Alexandrina Madars, prov. predstavená, Trnava Emmaus 14.